

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

**HISTORIE A SOUČASNOST FOLKLORNÍCH SOUBORŮ
V POSTŘEKOVĚ A V KLENČÍ POD ČERCHOVEM**
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klára Šleisová

Popularizace hudební kultury

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Marie Slavíková, CSc.

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Postřekově 23. března 2015

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování Doc. PaedDr. Marii Slavíkové, CSc. za její cenné rady a trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Rovněž bych chtěla poděkovat všem členům sboru Haltravan z Klenčí, Radku Zuberovi, Janě Zuberové, Antonínu Kuželkovi, Petru Buršíkovi, Jiřině Holoubkové, Janě Hojdové, Aleně Foistové a Marii Langové za poskytnutí cenných informací.

OBSAH

ÚVOD	3
1 Z HISTORIE CHODSKA	5
1.1 Postřekov	6
1.1.1 Významné osobnosti působící v Postřekově	8
1.2 Klenčí pod Čerchovem	9
1.2.1 Významné osobnosti působící v Klenčí pod Čerchovem	10
2 FOLKLÓR HORNÍHO CHODSKA	13
2.1 Chodská lidová hudba	15
2.1.1 Chodská lidová píseň	15
2.1.2 Chodská instrumentální hudba	20
2.1.2.1 Malá selská muzika	23
2.1.2.2 Velká selská muzika	25
2.2 Lidové tance na horním Chodsku	26
2.2.1 Vířivé tance	27
2.2.2 Figurální tance	28
2.2.3 Kolové tance	29
2.3 Kroje horního Chodska	29
2.3.1 Ženský kroj	30
2.3.1.1 Příkladový kroj	31
2.3.1.2 Jupková móda	31
2.3.1.3 Práporkový kroj	31
2.3.1.4 Svatební kroj	31
2.3.1.5 Rukávcový kroj	32
2.3.2 Mužský kroj	32
2.3.3 Dětský kroj	33
3 NÁRODOPISNÝ SOUBOR POSTŘEKOV	34
3.1 Historie souboru od počátku do současnosti	34
3.1.1 Důležité události před vznikem souboru	34
3.1.2 Vznik souboru	35
3.1.3 Současná činnost souboru	35

3.1.3.1	Přehled vedoucích souboru, autorů pásem	36
3.2	Dudácká muzika Národopisného souboru Postřekov	37
3.3	Dětský soubor v Postřekově.....	38
3.4	Tvorba pásem Národopisného souboru Postřekov.....	39
3.4.1	Průběh vystoupení Národopisného souboru Postřekov	40
3.5	Tradiční postřekovské akce pořádané Národopisným souborem	
	Postřekov	41
3.5.1	Postřekovský bál	41
3.5.2	Masopust	42
4	MUŽSKÝ PĚVECKÝ SBOR HALTRAVAN KLENČÍ	45
4.1	Historie souboru od počátku do současnosti	45
4.1.1	Přehled vedoucích souboru, autorů pásem	46
4.2	Činnost mužského pěveckého sboru Haltravan.....	46
4.3	Průběh vystoupení mužského pěveckého sboru Haltravan.....	49
4.4	Tradiční vystoupení mužského pěveckého sboru Haltravan.....	49
4.4.1	Tradiční vystoupení Haltravanu v Klenčí pod Čerchovem.....	50
4.4.2	Vystoupení Haltravanu na folklorních festivalech v ČR.....	51
4.4.3	Ostatní vystoupení mužského pěveckého sboru Haltravan	51
5	DĚTSKÉ SOUBORY Z KLENČÍ POD ČERCHOVEM	52
5.1	Haltravánek.....	52
5.2	Drndálek.....	52
5.2.1	Historie souboru od počátku do současnosti	53
5.2.2	Dudácká muzika dětského souboru Drndálek	54
5.2.3	Tvorba pásem dětského souboru Drndálek.....	54
5.2.3.1	Průběh vystoupení dětského souboru Drndálek	54
5.2.4	Aktivní účast Drndálku na přípravě akcí v Klenčí pod Čerchovem.....	55
ZÁVĚR	56
RESUMÉ	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	60
SEZNAM PŘÍLOH	64
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

V této práci se budu věnovat, jak už z názvu vyplývá, historii a současnosti folklorních souborů v Postřekově a v Klenčí pod Čerchovem. Cílem práce bude zaznamenat historii a současnou činnost významných souborů horního Chodska – Národopisný soubor Postřekov, Dětský soubor z Postřekova, Mužský pěvecký sbor Haltravan Klenčí a dva dětské soubory z Klenčí pod Čerchovem – Haltravánek a Drndálek. Chtěla bych navázat na články či kvalifikační práce, které o chodském folklóru vznikly, a tím zpopularizovat zmíněné soubory.

Podle mého dosavadního bádání není činnost jednotlivých souborů horního Chodska nikde podrobně zpracována. Budu pracovat s dostupnou literaturou (články v Postřekovském zpravodaji, kronikou mužského pěveckého sboru Haltravan z Klenčí) a s prameny, především s rozhovory se členy jednotlivých souborů.

Postřekov a Klenčí pod Čerchovem jsou součástí tzv. horního Chodska, jsou pouze tři km vzdálené. Obě vesnice patří mezi jedenáct původních vesnic Chodska, v obou vesnicích se lidé věnovali především řemeslům (výroba keramiky, kanafasu, paličkování krajek atd.), v obou vesnicích bylo a stále je velké kulturní vyžití. I po národopisné stránce mají tyto vesnice mnoho společného – díky tomu, že jsou součástí horního Chodska, charakteristické znaky lidové písně, tanců a krojů jsou totožné.

Nejdříve se však budu zabývat historií Chodska, významnou oblastí jihozápadních Čech. Poté se podrobněji zmíním o dvou národopisně zaměřených vesnicích horního Chodska, odkud pocházejí soubory, které jsou těžištěm této práce – Klenčí pod Čerchovem, Postřekov. Budu se podrobněji věnovat také chodské lidové hudbě – instrumentálním doprovodným muzikám používaných na Chodsku, dále písni a její charakteristice. Zařadila jsem i popis krojů a tanců, které tvoří nedílnou součást lidové kultury dané oblasti.

Těžištěm bakalářské práce bude zpracování historie a současné podoby dvou nejvýznamnějších folklorních souborů tzv. horního Chodska – Národopisný soubor Postřekov, jeho Dětský soubor a Mužský pěvecký sbor Haltravan Klenčí. Závěrečná kapitola bude věnována dětským souborům z Klenčí – Haltravánek a Drndálek.

Všechny zmiňované soubory jsou pro celou oblast horního Chodska velmi důležité – zachovávají odkaz našich předků pro následující generace. Proto považuji za důležité, aby se tyto soubory dostaly do povědomí nejen folklorních příznivců.

Doufám, že touto prací přinesu nové, dosud nezaznamenané a aktuální informace. Ještě musím podotknout, že mapuji historii a současnost těchto souborů v právě tomto okamžiku a dá se tedy předpokládat, že informace o současnosti souborů se mohou za nějaký čas lišit.

1 Z HISTORIE CHODSKA¹

Považuji za nezbytné popsat základní informace o historii Chodska a vesnicích, jejichž soubory budu v této práci sledovat. Lidové zvyky, tradice a v podstatě celý chodský folklór je pozůstatkem po našich předcích. Chodský lid si budoval svoji kulturu již od nepaměti (zpěv písní při práci, rozvoj krajkářství, výroba keramiky apod.). Lidé si sami vyráběli předměty denní potřeby, starali se o svá pole i dobytek. Pracovali jak ženy, tak muži. Při těžké práci nezbyvalo nic jiného než si ji zpříjemnit zpěvem písní, povídáním nejrůznějších příběhů. Takto se postupně začala vyvíjet chodská lidová kultura. V upravených podobách nám ji dnes představují zmíněné národopisné soubory.² Přiblížím některé významné osobnosti, které se v pojednávaných vesnicích narodili, či zde strávili část svého života – tyto osobnosti se řadí mezi velké popularizátory Chodska.

Chodové od nepaměti osidlovali západní hranici Čech, byli podřízeni králi a jejich úkolem bylo chránit lesy. Pobývali na území zahrnující města Domažlice, Přimda, Tachov, Teplá a Planá. Později však lidé žijící ve městech od Přimdy po Planou podlehli Německému obyvatelstvu – byli vytlačeni nebo poněmčeni. Ubránili se pouze Chodové od Domažlic – pokud dnes tedy mluvíme o Chodech, myslíme tím právě Chody u Domažlic. Chodsko tvoří 11 původních historických obcí. Je rozděleno na horní Chodsko a dolní Chodsko. Horní Chodsko zahrnuje vesnice Postřekov, Klenčí pod Čerchovem, Újezd, Chodov, Draženov. Dolní Chodsko pak Mrákov, Tlumačov, Pocinovice, Klíčov, Chodskou Lhotu a Stráž.

První zpráva o Chodech se vyskytla na začátku 14. století v Dalimilově kronice. Nejstarší historie však dodnes zůstává obestřena tajemstvím. Další zmínka pochází z roku 1325, kdy bylo vydáno privilegium Jana Lucemburského³.

Jak jsem již zmínila, úkolem Chodů bylo střežit lesy a zemské hranice. „Hlídali, aby nedocházelo k posouvání hraničních mezníků či k nedovolenému usazování bavorských kolonistů na území Českého království.“⁴ V době válek bylo jejich úkolem držet stráž na hranici. Za tyto služby se jim dostalo různých psaných i nepsaných (zvykových) práv – byli osvobozeni od roboty, neplatili cla ani mýta, směli se stěhovat ze vsí do měst apod. Mezi lety 1325 až 1612 Chodové dostali 24 privilegií, která tato výjimečná pravidla

1 JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. 1. vydání. Praha: Československá akademie věd, 1956.

2 Rozhovor: Petr Buršík, 3. 11. 2013.

3 Soubor 24 privilegií, která Chodům zaručovala výjimečná práva. Tato privilegia platila od roku 1325 do roku 1612. Mezi tato práva patřilo např. osvobození od roboty, lovení zvěře, vaření piva, dokonce nemuseli platit cla ani mýta, apod.

4 VOLFÍK Václav, FRIŠ František, brožura *Historie obce POSTŘEKOV 1325 – 2013*, str. 3.

potvrzovala. Postupně ale byly výsady rušeny. Chodové začali být utiskováni. Vrcholu to však dosáhlo za vlády Lamingenů, kterým byli Chodové prodáni v roce 1630.

Chodové měli také vlastní samosprávu – volili si královského chodského soudce (rychtáře), který měl na starost všechny záležitosti Chodů; 12 konšelů; písaře (spravoval pozemkové a trhové knihy) a posla, který vybíral daně. V Domažlicích měli lidé svůj hrad (dnešní Muzeum Chodska), kde sídlil soudce a zasedal městský soud. Od konce 15. stol. měli Chodové i svoji pečeť s čakanou uprostřed, hvězdami a nápisem „Chodové z Domažlic“. Na hradě sídlil i královský purkrabí, který zastupoval krále.

Postupně byl lid zbaven všech svých práv – muselo se robotovat dva dny v týdnu (lidé byli rovni ostatním nevolníkům). Chodové se však vzepřeli, jejich odpor byl potlačen (roku 1695 byl popraven hlavní vůdce Jan Sladký Kozina). Rok poté zemřel i Wolf Maxmilián Lamingen (pohřben v kostele sv. Martina v Klenčí⁵). Chody poté koupil Jiří Jindřich Stadion, ale jejich postavení se ani nadále nelepšilo. Bouřili se až do roku 1781, kdy bylo zrušeno nevolnictví.

Zaměstnáním chodského lidu bylo především zemědělství. Věnovali se také včelařství a dřevařství. Všechny potřebné věci k živobytí si opatřili z výnosů ze svých polí. Díky rozdílným životním podmínkám se historické Chodsko vyvíjelo odlišně od ostatních obyvatel Čech. Mělo i svůj odlišný kulturní život – nejdéle se zde zachovalo staré nářečí, kroj, staré zvyky a mnoho krásných písní a tanců, pohádek aj. Lidé žijící na Chodsku měli výborné umělecké nadání. Řemeslníci vytvářeli umění užité (pro svoji denní potřebu) i umění pro potěšení. Výtvoři byly jednoduché, přesto působivé.

1.1 Postřekov

V této podkapitole se budu věnovat historii obce Postřekov. Při hledání faktů v různých pramenech jsem zjistila mnoho, pro mě nových, informací. Samozřejmě – pořádá se zde mnoho kulturních akcí spojených nejen s folklórem (Masopust, nejrůznější vystoupení Národopisného souboru Postřekov apod., ale také festival Pout'ové rockování). Nyní se však budu věnovat historii obce.

Postřekov (oddělen řekou na dvě části – Mlýnec a Postřekov) se nachází v podhůří Českého lesa, je největší a nejlidnatější chodskou vesnicí. Je charakteristický svou podhorskou polohou a také neúrodnou půdou. První zmínky se nachází v privilegii krále

5 Brožura *Klenčí pod Čerchovem*, Knihovna městyse Klenčí pod Čerchovem, přesný datum vzniku brožury není znám, odhadem rok 2000.

Jana Lucemburského (rok 1325) pod názvem POSTRZEKOV. Můžeme předpokládat, že vznik vesnice sahá hlouběji do minulosti. Název prošel různými obměnami (Postřehov, Poskřekov, Starý Postřekov), v roce 1952 se oficiálním názvem stává Postřekov.

Protože zde byla velmi neúrodná půda, v 19. století se vyčlenila samostatná vrstva dělníků, která šířila ve světě umění komínářství. Za vlády Lamingena byla v Postřekově zřízena rafinerie zrcadlového skla a papírna⁶. Také se postupně rozšiřuje podomní krajkářství⁷ a tkalcovství^{8,9}.

V době druhé světové války bylo území za zdejší řekou – Mlýnec – zabráno německými vojáky. Mlýnec tak patřil Německu. Roku 1945 byl osvobozen americkou armádou.

Z brožury Václava Volfíka a Františka Friše¹⁰ se dozvídáme, že se v Postřekově lidé nevěnovali pouze práci, ale také kultuře. Jednu z nejstarších dechových kapel založil Josef Volfík (1850-1928), který učil hru na smyčcové a dechové nástroje. Většina muzikantů v jeho kapele byla zedníci nebo truhláři. Hudebníci získali hudební vzdělání doma, ve hře na nástroj se zdokonalili na vojně (hráči vojenských hudeb) nebo v kapelách cirkusových. Kapela vystupovala na tanečních zábavách a při nejrůznějších slavnostních příležitostech. Svoji činnost přerušila roku 1956, ale v 70. letech byla znovu obnovena pod názvem *Postřekovanka*. V 80. letech však oficiálně svoje působení ukončila. Ani v době války se postřekovští nechtěli vzdát „své“ muziky. Hudba však byla Němci zakázána. Jan Schweiner (původem z Postřekova, majitel hospody v nedaleké vesnici Trhanov) vymohl postřekovským právo dělat koncerty díky svým kontaktům na Okresním úřadě ve Waldmünchenu. Proto vznikla kapela s názvem *MÁJ*, která pravidelně vystupovala v postřekovské restauraci U Ublů (dnes již není v provozu). Za povolení provozovat hudbu

6 Založena v roce 1666, výroba fungovala do roku 1860; v roce 1917 koupili papíru postřekovští sedláci, kteří zde založili družstevní mlýn; roku 1918 zde byla zřízena elektrická centrála, která zásobovala Postřekov elektrickým proudem, zrušena byla v 50. letech.

7 Neboli paličkování krajek. Krajky se dělaly na *palicí* (pytel naplněný pískem), která byla upevněna na stoličce - stojánku, nitě byly navinuté na dřevěných *paličkách* (vyřezány ze švestkového dřeva), které se podle vzoru různě přehazovaly a upevňovaly se špendlíky. Vzor se připevnil na palici. V Klenčí pod Čerchovem a Postřekově byl pořádán kurz na paličkování – paličkování bylo velmi rozšířeno, ženy si jím dokonce vydělávaly.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. 1. vydání. Praha: Československá akademie věd, 1956.

8 Původně tkalci pracovali doma, v 19. století se z jedné domácí dílny stala tkalcovna. Takto se začalo vyrábět zboží na prodej. Tkaly se kanafasy, pytlovina, prostěradla i ručníky. Vše se tkalo z domácích přízí. Vyrábělo se zde do roku 1941 – za války byla tkalcovna zavřena. Po válce se výroba znovu rozběhla, s menšími přestávkami se zde tká dodnes.

KRUTINOVÁ, Anna. *Historie Postřekova od II. poloviny 19. stol. do současnosti*. Plzeň, 1968.70. diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, Katedra historie.

9 VOLFÍK Václav, FRIŠ František, brožura *Historie obce POSTŘEKOV 1325 – 2013*.

10 VOLFÍK Václav, FRIŠ František, brožura *Historie obce POSTŘEKOV 1325 – 2013*.

musela kapela koncertovat i na Babyloně, kde byla nemocnice pro německé raněné vojáky. Po osvobození Postřekova pak hrála na počest amerických vojáků.

Ve 30. letech byl založen ochotnický divadelní spolek, který připravoval každoročně divadelní hry na vánoční a velikonoční svátky. O ukončení činnosti tohoto spolku však nemáme žádné informace.

Roku 1926 začal působit **národopisný soubor** – v tomto roce se zúčastnil vystoupení na národopisných slavnostech v Domažlicích. Od této doby se píše historie jednoho z nejstarších národopisných souborů v České republice. Za oficiální rok založení se ale považuje až rok 1933, kdy soubor vystoupil v Postřekově téměř před tisíci diváky se svým pásmem „chodská svarba“.

Mezi zajímavosti Postřekova se řadí kostel sv. Jakuba, Hasičské muzeum a Muzeum krojů.

1.1.1 Významné osobnosti působící v Postřekově

Z brožury Václava Volfíka a Františka Friše¹¹ se také dozvídáme, že zde žili významné osobnosti – Jaroslav Špillar a Alois Jirásek.

Jaroslav Špillar se narodil roku 1869 v Plzni. Studoval uměleckoprůmyslovou školu a malířskou akademii v Praze. Nepůsobil pouze v České republice, ale také v Bukurešti, Benátkách atd. Roku 1893 odešel na Chodsko, které navštěvoval již jako student. Přestože poznal celé Chodsko, rozhodl se usadit v Postřekově. Nejdříve maloval v přírodě, později si zde nechal postavit svůj ateliér. V Postřekově vytvořil oltářní obraz sv. Jakuba pro postřekovskou kapli a mnoho dalších obrazů, na kterých se stali postřekovští obyvatelé jeho modely. V roce 1905 se u něj objevila duševní choroba, kvůli které nemohl dál malovat. Zemřel roku 1917 v Dobřanech, pochován je v rodinné hrobce ve Štáhlavech.

Mnoho obrazů Jaroslava Špillara můžeme zhlédnout v Galerii bratří Špillarů v Domažlicích. Dnes je po něm v Postřekově pojmenováno jedno z místních pohostinství – Špillarka – významné centrum zdejšího kulturního dění.

Alois Jirásek se narodil roku 1851 v Hronově. Navštěvoval gymnázium v Broumově, také gymnázium v Hradci Králové, poté studoval historii na pražské univerzitě. Stal se autorem mnoha historických románů, řadil se mezi představitele

11 VOLFÍK Václav, FRIŠ František, brožura *Historie obce POSTŘEKOV 1325 – 2013*.

realismu.¹² Na Chodsko podnikl dvě studijní cesty. V roce 1882 zavítal do Postřekova – odsud podnikal výlety do blízkého okolí, aby nasbíral materiál ke svému *Psohlavcům*. Některá jména hlavních hrdinů vybral právě v Postřekově (Kuželka, Buršík, Konopík aj.). Od zdejších obyvatel se dozvěděl mnoho informací o historii Chodska – tyto rozhovory probíhaly především v proslulé hospodě U Hadamů. Ve svém románu *Skřivánek* zaznamenal malíře Jaroslava Špillara.¹³

1.2 Klenčí pod Čerchovem

Klenčí pod Čerchovem (dále jen Klenčí), jak jsem již v úvodu uvedla, leží pouhé tři kilometry od Postřekova – i proto jsou si vesnice svým charakterem velmi podobné: nacházejí se na horním Chodsku, patří mezi 11 původních vesnic Chodska, je zde velké kulturní vyžití atd. Mezi významné kulturní akce patří cyklus varhanních koncertů, pouť nebo folklorní slavnost Výhledy. Žilo či narodilo se zde mnoho významných osobností. Jen málo lidí si s Klenčím spojí takové osobnosti, jako byl Jindřich Jindřich, Jindřich Šimon Baar nebo Jan Vrba. V této podkapitole stručně popíši historii města, neopomenu zmínit ani nejvýznamnější osobnosti zde narozené.

Klenčí leží na úpatí Českého lesa. První historická zpráva o obci pochází z roku 1040, ale tak jako u Postřekova, není přesné datum založení obce známo.¹⁴ I název města prošel určitým vývojem – např. „Kleniči, Klenič, Kleneč, Klentsch nebo Klenitsch vorm Wald.“¹⁵

V 16. stol. bylo zřízeno pravidelné poštovní spojení z německého Řezna přes Waldmünchen do Čech právě přes Klenčí. Za vlády Lamingena (17. stol.) bylo Klenčí povýšeno na město.¹⁶

V 18. a 19. stol. žilo město z příjmů spojených s provozem celnice, poštovníctví, povoznictví a také trhů. Zvláště poštovníctví má velkou tradici (viz poštovní spojení Praha – Řezno).

Přestože v Klenčí se lidé na rozdíl od Postřekova živil i zemědělstvím, rozšířilo se zde i paličkování krajek, vyšívání nebo výroba keramiky¹⁷ (toto řemeslo

12 Autor neznámý. *Alois Jirásek*[online].[5. 10. 2014]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Jir%C3%A1sek

13 KRUTINOVÁ, Anna. *Historie Postřekova od II. poloviny 19. stol. do současnosti*. Plzeň, 1968.70. diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, Katedra historie.

14 Brožura *Klenčí pod Čerchovem*, Knihovna městyse Klenčí pod Čerchovem.

15 NOHAVCOVÁ, Pavlína. *Kostel sv. Martina v Klenčí*. Domažlice, 1997. 43. SOČ. GJŠB, str. 4.

16 Brožura *Klenčí pod Čerchovem*, Knihovna městyse Klenčí pod Čerchovem.

17 NOHAVCOVÁ, Pavlína. *Kostel sv. Martina v Klenčí*. Domažlice, 1997. 43. SOČ. GJŠB.

provozoval jako první Josef Schwarz – zakladatel dnešní klenečské keramiky¹⁸). V 19. stol. fungovala také továrna na sirky, která však vyhořela. Roku 1910 byla postavena továrna na cihly, která byla po druhé světové válce zbořena.

Během druhé světové války bylo Klenčí připojeno k Německu, a stalo se tak součástí Třetí říše. V brožuře¹⁹ se uvádí, že byla poněmčena zdejší česká škola, propuštěni byli všichni čeští učitelé – místo nich byli dosazeni učitelé němečtí. Založena byla také vojenská nemocnice, která sloužila pro raněné vojáky i pro místní občany. V roce 1945 bylo Klenčí osvobozeno americkou armádou. V době války zde vyrostla továrna na výrobu elektrokeramiky (dnešní Steatit).

V brožuře nejsou opomenuty ani zajímavosti města. Jsou jimi historická budova Staré pošty (poštovní stanice, první zmínky z roku 1546, patří k nejstarším poštám v České republice), Muzeum Jindřicha Šimona Baara a Farní kostel sv. Martina (postaven roku 1746).

Je však zajímavé, že jsem se v žádných pramenech nedočetla o vzniku hudebních skupin nebo folklorních souborů, přestože zde do roku 1987 existoval **dětský soubor Haltravánek** a dodnes existuje mužský pěvecký sbor **Haltravan** a **dětský soubor Drndálek**.

1.2.1 Významné osobnosti působící v Klenčí pod Čerchovem

Mezi významné rodáky z Klenčí patří Jindřich Jindřich, Jindřich Šimon Baar a Jan Vrba.

Jindřich Jindřich²⁰, rodák z Klenčí pod Čerchovem, se narodil roku 1876. Jeho otec, Alois Jindřich, byl výtečný pedagog a hudebník – proto se Jindřich Jindřich začíná věnovat hudbě již v útlém věku (od pěti let hraje na housle, klavír, později na varhany a také začíná komponovat). Z rodného Klenčí odešel na učitelský ústav do Soběslavi, po dokončení studia přijal místo učitele ve Lhenicích na Prachaticku, poté se navrací zpět do svého rodného kraje, konkrétně do Domažlic, kde se usazuje natrvalo. V klavírní hře se

18 V roce 1920 vzniká v Klenčí spolek pro chodský svéráz a lidovou kulturu Chodovia. Družstvo se rozvíjí od dob svého vzniku až dodnes – funguje jako jediný výrobce tradiční chodské keramiky. Vzory keramiky vyjadřují mentalitu chodského lidu.

Autor neznámý. *Kdo jsme!*[online].[10. 10. 2014]. Dostupné z:<http://www.chodovia.jz.cz/>

19 Brožura *Klenčí pod Čerchovem*, Knihovna městyse Klenčí pod Čerchovem.

20 JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. 1. vydání. Praha: Československá akademie věd, 1956.

zdokonaluje u profesora Karla Hoffmeistra, v okruhu kompozice prohlubuje své znalosti u Vítězslava Nováka.

Svůj zájem o Chodsko a chodskou kulturu zachycuje ve svém rozsáhlém díle, za všechny jmenujme alespoň *Chodsko*, *Chodský slovník* nebo devět dílů *Jindřichova chodského zpěvníku*. Sběratel a etnograf Jindřich Jindřich umírá roku 1967 v Domažlicích, jeho ostatky jsou uloženy v rodném Klenčí.

Jindřich Šimon Baar²¹ se narodil roku 1869. Studoval gymnázium v Domažlicích, poté teologii v Praze. Po studiích byl vysvěcen na kněze. Jako kněz působil na mnoha místech v České republice (Spálené Poříčí, Únětice, Přimda aj.). Roku 1919 odešel do důchodu, vrátil se zpět do Klenčí, kde roku 1925 zemřel.

Na jeho počest je v Klenčí zřízeno Muzeum Jindřicha Šimona Baara, na Výhledech je odhalen pomník se sochou v nadživotní velikosti.

Ve svém díle zachytil především život na chodské vesnici, spolu s Jindřichem Jindřichem se věnoval i činnosti sběratelské. Mezi jeho díla patří např. *Chodská trilogie* (*Paní komisarka*, *Osmáctyřicátníci*, *Lůsy*), *Hanýžka a Martínek*, *Rodnému kraji* atd. Knihy jsou psány v chodském nářečí, je zde dokonale podrobně popsán život staré chodské vesnice.

Jan Vrba²², narozen roku 1889 – byl významný spisovatel, básník, učitel. Studoval na gymnáziu v Domažlicích, které však nedokončil kvůli smrti své matky. Rozhodl se, že se stane lesníkem – dva roky se věnoval studiu lesnické školy v Jemnici na Moravě, poté odchází do Vídně, kde studuje Vysokou školu zemědělskou. Ve Vídni začal také uveřejňovat své články. Několik let působil jako učitel v Jemnici na Moravě, ale v roce 1919 odešel ze školství a vrací se na Chodsko. Zde se věnoval po zbytek svého života literatuře. Umírá roku 1961 v Domažlicích, pochován je však ve svém rodném Klenčí.

Jeho dílo zahrnuje především romány, mezi romány týkající se Chodska patří např. *Chodské rebelie*, *Chodsko pod Haltravou*, *Postřekovské rybníky*. V těchto dílech se věnoval především historii tohoto regionu.

21 Autor neznámý. *Jindřich Šimon Baar*[10. 10. 2014].[online]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jind%C5%99ich_%C5%A0imon_Baar

22 Autor neznámý. *Jan Vrba*[online].[10. 10. 2014]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Vrba_%28spisovatel%29

Všechny výše popsané osobnosti, které působily jak v Postřekově, tak v Klenčí, měly velký přínos pro Chodskou kulturu, postaraly se také o propagaci chodských zvyků, tradic a chodského folklóru. Jejich dílo se zapsalo do historie Chodů. Především díky nim nám zůstaly dochovány obrazy a zprávy ze života starých Chodů. V obou vesnicích najdeme zajímavá místa, budovy i vzpomínkové desky na tyto významné osobnosti.

2 FOLKLÓR HORNÍHO CHODSKA

I folklor obecně prošel určitým vývojem, kterým se zabývají nejrůznější vědy. Ještě před tím, než začnu popisovat jednotlivé složky chodského folklóru, nastíním problematiku jeho zkoumání.

Folklor je označení pro hudební, taneční, slovesné a dramatické projevy určité společenské skupiny – tedy kolektivně vytvářené, sdílené a neformální projevy lidské kultury. Tvoří neodmyslitelný prvek všech lidských kultur a společností. Je pozůstatkem po zaniklých stádiích kulturního vývoje, seznamuje nás s vývojem historické společnosti, dokazuje vyspělost určitého etnika a ukazuje jedinečnost určité oblasti. Vytváří pocit autenticity se starými časy, je ale také inspirací pro mnohé hudební skladatele či interprety populární hudby.²³ Dělí se na tzv. městský a venkovský folklor. Folklor se projevuje také v architektuře, malířství, oblékání, ale také v jídle.²⁴ Dnes je však folklor definován širěji – nepatří sem pouze etnické skupiny či určitý region, ale také generační skupiny (děti předškolního věku, děti školního věku, důchodci), atd. Vlastní folklor má tedy každá skupina lidí, ve které existuje alespoň jeden sdílený prvek, na jehož základě vytváří vlastní tradice.²⁵

Folklorní projevy starých generací (vyprávění, písně, verše, představení, hry atd.²⁶) začaly mizet s nástupem moderní techniky (19. století) – přestaly být šířeny pomocí přímé komunikace (ústním předáváním), texty se začaly zapisovat a již nebyl prostor pro lidovou tvorbu. Řada badatelů se pokoušela dokumentovat folklorní zvyky odlehklých koutů Evropy, což položilo základ **folkloristiky**²⁷ a **etnologie** (zabývá se studiem a srovnáváním kultur a společností – „lidové umění je realistické, jeho vztah k životu je reálný, bezprostřední, prostý a výstižný, a proto pravdivý a hluboce umělecký“²⁸).

Přibližně v 60. letech 20. stol. se ve folkloristice rozvinul tzv. **folklorismus** – přenášení lidové kultury z původní lidové kultury do nového kontextu, jedná se o „druhou

23 JANEČEK, Petr. *Folklor atomového věku*. Praha: FHS UK, 2011. ISBN 978-80-87398-11-1.

24 Autor neznámý. *Folklor*[online]. [14. 1. 2015]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Folklor>

25 JANEČEK, Petr. *Folklor atomového věku*. Praha: FHS UK, 2011. ISBN 978-80-87398-11-1.

26 Tamtéž.

27 Folkloristika je vědní disciplína, která zkoumá vývoj a podmínky folklóru; obsahovou a formální stránku; jeho tvůrce a nositele; řadí se mezi speciální vědní disciplíny. Dělí se na slovesnou folkloristiku, hudební (etnomuzikologickou) a taneční. Předmětem této vědní disciplíny jsou také otázky ohledně dějin tohoto oboru, její teorie a také metodologie.

LEŠČÁK, Milan. *folkloristika*[online]. [14. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=5090>

28 HERDEN, Jaroslav. *HUDBA pro děti*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1992, str. 26.

existenci folklóru“. Řadíme sem tedy využití lidové písně, hudby, tance, slovesné projevy apod. v dnešní době. Mezi nejvýraznější řady folklorismu se řadí folklorismus hudební, taneční, výtvarný a také slovesný.²⁹ Mezi lidmi neustále dochází ke špatnému pochopení u slov folklór a folklorismus. Pokusím se tedy rozdíl mezi těmito slovy vysvětlit – z definice folklorismu vyplývá, že činnost národopisných souborů je folklorismem. Soubory totiž využívají lidové tance, písně, kroje a hudbu dob minulých, dnes již běžně nepoužívaných.

Dokumentace folklóru na Chodsku byla prováděna již od poloviny 19. století, proto lze velmi dobře sledovat jeho vývoj. Snad nejvýznamnějším etnografem Chodska se stal Jindřich Jindřich (viz výše). Jak jsem již zmínila, 19. stol. přineslo úpadek lidové tvorby, přestaly se vytvářet písně, povídky, hry atd. – texty se začaly zapisovat a přestaly se tak šířit pomocí ústní komunikace, pro samotnou lidovou tvorbu již nebyl prostor.³⁰ Dalo by se říci, že právě díky úpadku lidové tvorby začaly ve 20. století vznikat národopisné soubory, aby byla tato lidová tvorba zachována – jedním z nejstarších souborů je Národopisný soubor Postřekov (1933). Ještě dříve, než vznikl Národopisný soubor Postřekov, uspořádal J. Š. Baar v Draženově *dožínky* (rok 1925), které znamenaly počátek cílevědomé práce na zachování lidové kultury na Chodsku. V roce 1990 vzniklo v České republice Folklorní sdružení České republiky, jehož členy je více než 400 národopisných souborů.

Protože tématem této práce jsou národopisné soubory horního Chodska, nesmím opomenout vysvětlit, co pojem horní Chodsko vlastně znamená.

Chodský region leží v jihozápadní části České republiky, je tvořen 11 původními vesnicemi. Jedná se o oblast rozléhající se okolo města Domažlice. Z historického hlediska se dělí na chudší **horní Chodsko** (Postřekov, Klenčí pod Čerchovem, Chodov, Újezd, Draženov) a bohatší **dolní Chodsko** (Mrákov, Tlumačov, Pocinovice, Klíčov, Chodská Lhota a Stráž). Horní Chodsko se rozkládá pod Haltravskými hřebeny (součást Českého lesa) a právě díky neúrodné půdě se zde lidé věnovali především řemeslům – paličkování krajek, výrobě keramiky, kanafasu – kdežto na dolním Chodsku bylo hlavní obživou zemědělství. Dle archeologických nálezů bylo horní Chodsko osídleno již v pravěku a na

29 Autor neznámý. *1.4 Folklorismus*[online].[14. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=68>

30 Autor neznámý. *Folklór*[online].[26. 2. 2015]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Folk1%C3%B3r>

přelomu 12. a 13. stol. zde byly zakládány první vesnice – jejich obyvatelé měli za úkol chránit hranice Českého království (viz předchozí kapitola).

2.1 Chodská lidová hudba

Lidová hudba na Chodsku zahrnuje, podobně jako i v jiných národopisných regionech, oblast hudby vokální, zejména písně, a oblast hudby instrumentální.

2.1.1 Chodská lidová píseň

Na Chodsku je velmi bohatě zastoupena lidová píseň. Je typem hudby vokální.

Hudba vokální je oblast hudby pro lidské hlasy. Do této oblasti můžeme vedle zpívaného slova zařadit také mluvené slovo a další nehudební zvuky, které je lidský hlas schopen vyprodukovat (např. výkřiky, šeptání) – hudbě pro všechny ostatní nástroje se říká hudba instrumentální (ať hrají samy či v komorních a jiných souborech). Tyto dvě hudební oblasti se vždy nevyskytují jen ve své čisté podobě – můžeme slyšet skladby vokální jak bez doprovodu (a capella), tak s doprovodem hudebních nástrojů dokreslujících jejich náladu. Lidský hlas však dokáže nejvýstižněji postihnout lidské city, nálady a postoje. S oblastí vokální hudby se lidé již od dětství seznamují prostřednictvím lidové a umělé písně (dále také pomocí sborové a kantátové tvorby).³¹

„Pojem „píseň“ používáme jako komplexní druhové označení, zahrnující historicky, teritoriálně i stylově bohatě diferenciované poddruhy.“³² Píseň je tedy kratší skladba pro sólový hlas, který je případně instrumentálně doprovázen. Píseň je vytvořená na text, který je obvykle veršově a stroficky vázaný. Hlavním nositelem hudebního obsahu písně je melodika vokálního typu, která čerpá z vlastností lidského hlasu. Velkou studnicí zásob melodických nápadů je právě oblast lidových písní. Autor lidové písně není znám, předávala se ústně z generace na generaci. Díky ústnímu tradování docházelo k menším či větším změnám, co se týče textu a nápěvu písně – stávala se tedy výtvořem kolektivním, neměla pouze jednoho autora.³³

Na území celé České republiky má lidová hudební kultura slovanský charakter – hlavním rysem je temperamentnost a jednoduchý výraz. K rozmanitosti naší lidové hudební kultury přispívají krajové zvyky. Řadu rysů převzalo lidové hudební umění od jiných kultur, ať slovanských (např. Polsko, Rusko) nebo neslovanských (Německo,

31 HERDEN, Jaroslav. *HUDBA pro děti*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

32 Tamtéž, str. 26.

33 HERDEN, Jaroslav. *HUDBA pro děti*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

Maďarsko, částečně i Francie). Naše tradiční **lidová hudební kultura** není slohově jednotná, dělí se na dvě velké, poměrně odlišné oblasti – *západní* (celé Čechy a západní Morava – Haná, Horácko, část Podhorácka) a *východní* (východní Morava – Laško, Valašsko, Slovácko a celé Slovensko).³⁴

Lidové písně z oblasti západní, tedy i písně na Chodsku, se ustálily ve vývojovém typu instrumentálním (viz charakteristické znaky chodské lidové písně).

Zpívalo se při každé příležitosti – při práci, na zábavách, na svatbách, na návštěvách – dalo by se říci, že všude. Chodové by se bez zpěvu, tance, ani muziky neobešli. Dnes je však situace jiná – lidové písně se zpívají jen na bálech, o masopustu nebo v národopisných souborech. V této podkapitole budu charakterizovat a popisovat chodskou lidovou píseň tak, jak ji zpívaly ještě naše babičky nebo prababičky. Ve stručnosti se zmíním i o sběratelské činnosti na Chodsku.

Nyní se však budu věnovat charakteristickým znakům chodské lidové písně. Tyto písně patří do tzv. **instrumentálního písňového typu**, podobně jako na většině etnografických území v Čechách. Znamená to, že hudební podoba písní je ovlivněna rytmickými i melodickými prvky nástrojové hudby, z čehož vyplývají další charakteristické znaky chodské lidové hudby: převládání taktu třídobého nad dvoudobým; melodické úryvky jsou většinou dvoudílné (po dvoutaktích), někdy třídílné – často se dvojdílnost střídá s trojdílností; melodie je tvořena ze stupnicových postupů či rozložených akordů.³⁵ **Melodie** začínají nejčastěji na prvním nebo osmém stupni příslušné tóniny; charakteristickým rysem některých písní je stoupající melodie v závěru, kde bychom spíše čekali melodii klesající. Rázný, pravidelný **rytmus** (slovní přízvuk se shoduje s přízvukem hudebním), každá slabika má pravidelně jeden tón (v některých případech zpěvák napodobuje úryvek muzikanta – legátem sváže dva tóny na jednu slabiku - tzv. *lámání*, chodsky *prolamování*). **Malá forma dvoudílná** (tato forma stačí lidovému zpěvákovi k vyjádření myšlenek a nálady), případně malá forma třídílná. Textů je mnohem více než nápěvů (k jednomu nápěvu mnohdy najdeme více různých textů; méně často najdeme více nápěvů k jednomu textu – tento případ si můžeme prohlédnout v příloze III). Písně se zpívají ve forte, **dvojhlasně** (v terciích, případně sextách) či trojhlasně (sborově)³⁶ – vícehlasým zpěvem se ztratila možnost zdobit zpěv melodickými ozdobami, což zpěváci

34 HERDEN, Jaroslav. *HUDBA pro děti*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

35 PECHÁČEK, Stanislav. *Lidová píseň a sborová tvorba*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-2340-5 (online: pdf).

36 JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník, 1.-5. díl*. Druhé, opravené vydání. Kdyně: Okresní osvětový spolek v Kdyni, 1926.

záhy oželeli, protože zpívané melodické ozdoby pod zvukem nástrojů zanikaly a navíc je jednotlivé nástroje hrály. Velmi častým úkazem jsou také repetice (opakování textu zdůrazňuje myšlenku). Většina chodských písní se tančí. Tančí se všude a za každé příležitosti.

Pokud se zaposloucháme do textů, byly zpívány výhradně v „bulačině“ – chodském nářečí, dnes jsou však texty míchány se spisovnou řečí; jsou o lásce; práci; popisují různé nálady apod. Písně se dělí také do různých kategorií, ke kterým jsem přiřadila i příklady písní (téměř ke každé příležitosti si lid vytvořil písně, které se nikdy jindy nezpívaly):

- písně svatební: *Ach to, přenechčasný ženění*
Já míla hošíčka
Zelený věnce máme
- písně vojenské: *Postřekovská omladina*
Hdyž sem bul v harestě
Hdyž vojáček narukuje)
- písně společenské: *Muziky, muziky*
Pání muzikantí zahrajte nám
Zahraj mji, houdečku)
- písně žertovné: *Bára – cára namlúvá si*
Děrku! Máte na hlavjice stětku!
Křiváneček – mjilyj ftáček
- písně pijácké: *Kořalička teta moje*
Hadamouc hospoda
- písně pohřební: *Přátele, s vámji se lúčím (pro dospělé)*
Zlyj sjete, s tebú se lúčím (pro svobodné)
Poj, dušičko vyvolená (dětská)
- ukolébavky: *Hájij, muj handílku*
Hájij, nynyj
Spji, díťátko, spji
- koledy: *Du k vám na koledu*
Dyj Bůh sčestí
Fanfr, fanfr, fanfrnoch
- daremné písně (obsahují motivy erotiky) aj.

Existují také tzv. *živé písně* – jsou to písně, které ještě v ústech chodského lidu kolují, neustále se pozměňují a přizpůsobují jak v melodii, tak v rytmu.

Nemůžu však tvrdit, že uvedené písně se zpívají pouze na Chodsku – přesného ohraničení písní není, což znamená, že mnoho stejných písní či písně s menšími i většími změnami se zpívají i v jiných krajích (čím je kraj blíže, tím více nalézáme shod).

Jak jsem již poznamenala, nápěvy i texty písní obsahují nejrůznější nálady (veselé, filozofické, smutné, jemné, drsné apod.). Písní vážných a smutných (v mollové tónině) je však méně – údajně se nehodí k tanci (proto se i písně smutného obsahu hrají vesele).³⁷ Písně jsou v **durových tóninách** také proto, protože jsou ovlivněny dudáckou muzikou – dudy jsou laděny v Es dur a dle Zdeňka Mišurece³⁸ neumožňují hrát v tóninách mollových. Při zpěvu bez doprovodu však zpěváci mollové tóniny využívali pro zvýšení napětí.³⁹

Chodská lidová píseň je ovlivněna také písní německou – Chodové se běžně stýkali s obyvateli Bavorska, odkud se k nám dostaly v 19. století dudy s měchem. Určit celkovou míru ovlivňování těchto dvou etnik je velmi obtížné. Nicméně je vliv německé písně patrný ve stylu zpěvu – přechod z hrudního rejstříku do falzetu (německé jódlování). Na Chodsku se tento styl zpěvu nazývá *jukání*.⁴⁰

V průběhu roku se vyskytovaly příležitosti ke zpěvu, které byly vázány na náboženské svátky. I těchto příležitostí dnes využívají hornochodské národopisné soubory a tyto tradice se snaží obnovit.

Nesmím opomenout zmínit rozdíly mezi písněmi horního a dolního Chodska – vyskytují se nepatrné rozdíly v nápěvech, mění se některá slova v textech nebo celé sloky. Základní charakteristické znaky jsou však zachovány.⁴¹

Mezi nejvýznamnější zpěváky a zpěvačky Chodska patřili např. Jiří Kopic z Postřekova, Antonín Kuželka st. a Antonín Kuželka ml. z Postřekova, Marie Freiová a Jana Hojdová z Klenčí aj.⁴² Tito zpěváci byli členy a sólisty hornochodských národopisných souborů. Řadí se také mezi pamětníky a mnozí jejich následovníci napodobují styl jejich zpěvu.

37 JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník, 1.-5. díl*. Druhé, opravené vydání. Kdyně: Okresní osvětový spolek v Kdyni, 1926.

38 MIŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

39 Tamtéž.

40 Tamtéž.

41 Rozhovor: Radek Zuber, 23. 7. 2014.

42 BAIER, Vladimír. *Český les. Dudácká hudba a zpěváci na Domažlicku*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, 2005.

Závěrem ještě zmíním, že v písňových textech je skryto velké básnické umění. Chodský lid je veselý, nespoutaný, často velmi tvrdohlavý, což se projevuje v rytmicích i textech jejich lidových písní.

Jiným typem lidové písně, který se vyskytuje rovněž na území našeho státu, je **vokální typ písně**. Jeho hlavními znaky jsou: široká melodika, často zde najdeme nezpěvné intervaly či neobvyklé postupy. Písně také často přecházejí z tóniny do tóniny, což u chodské písně nenajdeme. Typickým rysem písně vokálního typu je podstatně menší taktová symetričnost (periodicita). Dalším charakteristickým znakem je agogika (změny tempa).⁴³ Písně vokálního typu se harmonizují složitěji, než písně instrumentálního typu, protože některé jevy nejdou klasickou harmonií zcela vysvětlit⁴⁴ – harmonizace lidových písní však není hlavním cílem práce, proto se zde nebudu podrobněji rozepisovat.

Sběratelské činnosti na Chodsku se věnovalo mnoho slavných českých osobností. Chodsko je pro sběratele lidové tvorby velmi atraktivní – stále se zde aktivně věnuje folklóru mnoho národopisných skupin, tradiční folklór zde přežívá v živé podobě.

Uvedu zde jména nejdůležitějších sběratelů chodského folklóru: Karel Jaromír Erben (1811-1870), Ludvík Kuba (1863-1956), Jan František Hruška (1865-1939), Jindřich Jindřich (1876-1970), Jindřich Šimon Baar (1869-1925), Otakar Zich (1879-1934), Zdeněk Bláha (*1929).⁴⁵

Za největší sbírku chodských písní je považována sbírka Jindřicha Jindřicha (jeho Chodský zpěvník má devět dílů). Musím však podotknout, že i když Jindřich zapisoval písně odposlechem od chodských lidových zpěváků, upravil si některé tóny tak, aby seděly do klasické harmonie.⁴⁶

Díky sbírkám je zachováno mnoho chodských písní. Tyto sbírky dnes využívají hlavně národopisné soubory – z těchto sbírek vybírají písně, které používají ve svých pásmech, v některých případech si je pro svoji potřebu sami upravují. Sbírkami jsou také využívány v domažlické základní umělecké škole, při které působí několik dudáckých muzik (např. *Chasnická dudácká muzika ZUŠ Domažlice* či dudácká muzika dříve působící

43 KYTNEROVÁ, Šárka. *Harmonizace lidových písní u lidových souborů*. Brno, 2010.66. diplomová práce. Masarykova Univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy.

44 Tamtéž.

45 MIŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

46 Rozhovor: Petr Buršík, 16. 11. 2013.

při dětském souboru Drndálek z Klenčí, viz 5.2.3). Chodské lidové písně jsou zpívány i na místních všeobecně vzdělávacích školách. Písně z těchto sbírek uslyšíme také o masopustu jak v Postřekově, tak v Klenčí; na tradičních postřekovských bálech apod.

2.1.2 Chodská instrumentální hudba

Co se týče **instrumentální hudby** na Chodsku, nejčastěji je spjatá s tancem a zpěvem – tančilo a zpívalo se téměř při každé příležitosti. Co se týče tanečního charakteru hudby, stejně jako u vokální hudby převažují písně třídobé nad dvoudobými. Celková charakteristika chodské instrumentální tvorby je velmi podobná charakteristice chodské lidové písně:

- takty jsou rytmizovány pravidelnými hodnotami (ze zvláštních rytmických útvarů je používán tečkovaný rytmus; v chodské lidové hudbě je poměrně malý výskyt triol a synkop)⁴⁷
- po stránce formální vyniká hudba stavební logikou, převažuje dvoudílná forma $a - b$ ⁴⁸
- velký kontrast tvoří v taneční hudbě zpívaná sloka (ve forte), za kterou následuje instrumentální mezihra, při které se tančí. Mezihry i dohry jsou také vždy hrány ve forte. Typickým rysem instrumentální hudby je variační princip, který muzikanti uplatňují při improvizaci dohrávek.
- harmonie je tvořena základními harmonickými funkcemi – tónika, subdominanta, dominanta

Pokud chodskou lidovou hudbu porovnám s východním typem lidové hudby (východomoravská hudba), v chodské lidové hudbě nenajdeme modalitu. V moravské lidové hudbě najdeme vliv i novějších hudebních projevů. Pro lidovou hudbu východní Moravy je typický vokální styl, kdežto chodská lidová hudba vychází z instrumentální hry. Avšak v obou druzích lidové písně je propojení instrumentální hudby s vokální složkou velmi důležité, tvoří spolu nedílnou součást. Oba druhy lidové hudby se vážou k určitým obřadům, zvykům a svátkům. Velké rozdíly však najdeme v **instrumentáři** – zatímco v chodské lidové hudbě jsou typickým nástrojem dudy, housle, klarinet, později kontrabas, v moravské lidové hudbě se objevují vrbové píšťalky, dudy, trouby se signální funkcí,

47 MIŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

48 BONUŠ, František. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová taneční kultura*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

klarinetu (laděné v C dur), zvony, harmoniky, malý buben, violy, kontrabasy, housle atd. Nástrojové složení moravské hudby je tedy mnohem pestřejší, než nástrojové obsazení lidové hudby chodské. V obou druzích lidové hudby však hraje důležitou roli dupání či zvuky vydávané pracovními nástroji. Specifikem moravské lidové hudby je harmonizování mollových písní durovými akordy, běžné jsou ostré sekundové postupy – v chodské lidové hudbě je však většina nápěvů v durové tónině, k harmonizaci písní se používají hlavní harmonické funkce, disonance v této hudbě příliš nenajdeme. Co se týče hudební formy, v chodské lidové hudbě je nejčastější dvoudílná forma, kdežto v moravské lidové hudbě najdeme i formu třídílnou a čtyřdílnou.⁴⁹

Nyní se budu věnovat tradici **dudácké hudby a chodským instrumentálním souborům**. K nejdůležitějším a nejoblíbenějším lidovým hudebním nástrojům patřily dudy. Jejich existenci a s nimi spojenou tradici dudácké hudby u nás můžeme sledovat od 13. století (dřívější zmínky nejsou zmapovány). Až v průběhu 19. stol. se začaly z lidového instrumentáře vytrácet. Pouze na jihu a jihozápadě Čech, tedy i na Chodsku, se udržely poněkud déle. „Na Chodsku dokonce došlo v minulém století k určitému oživení dudácké hudby, což vytvořilo předpoklady pro uchování dudácké tradice až do dnešní doby.“⁵⁰ Způsob hraní na dudy, jejich rozsah a styl hry malých instrumentálních uskupení vtiskl melodic i rytmu lidových písní osobitý charakter.⁵¹

Nejrozšířenějším hudebním seskupením bylo na Domažlicku na konci 18. stol. a v 1. pol. 19. stol. duo složené z dud nafukovaných ústy⁵² a houslí (housle se snadno doladily k intonační labilitě dud) – toto duo naprosto vyhovovalo hraní při „muzikách“, svatbách, jiných událostech a obřadech, protože malá váha i objem nástrojů plně umožňovaly zahrát naprosto kdekoliv. Také vyhovovalo z ekonomického hlediska (finančním prostředkům tehdejšího lidu), další výhodou bylo také to, že dudáků i *houdků* (houslistů) bylo v každé vesnici tolik, že byli k dispozici téměř na zavolání. Melodika

49 ZAPLETAL, Miloš. *Martin Zeman a jeho písňové sběry z hlediska modality a diatonické flexe*[online]. [20. 2. 2015]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/207024/ff_b/Zeman_hornacke_pisne.txt

50 SVACINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990, str. 105.

51 SVACINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990.

52 Ještě na začátku 19. století se hrávalo na dudy nafukované ústy. Dudy s měchem zvané *pukl* či *kozel* byly přineseny zhruba v polovině 19. století, údajně z Bavorska. Odtud tedy název *puklař*. Výhodou bylo, že dudáci už nemuseli nafukovat zásobník vzduchu ústy, což jim umožnilo při hraní zpívat.

MÍŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

lidových písní, často zpívaných dvojhlasně v terciích a sextách, plně vyhovovala i dvojhlasému, variacemi zdobenému hraní obou nástrojů. O ustáleném složení dvojic se však nedá mluvit – dudák (*puklař*) k sobě přibral příhodného houslistu, se kterým byl dobře sehrán. Přesto lze jmenovat několik ustálených dvojic (např. dudák Jan Kuttenberg a houdek Bartoloměj Sladký z Postřekova).⁵³ Dudácká muzika hrála z paměti, tedy bez not. Paměť a improvizace chodských muzikantů byla pověstná. Muzikanti vytvářeli dohrávky podle své nálady, podle vlastních nápadů. Takto vznikaly pro každé uskupení příznačné mezihry a dohrávky.⁵⁴

Od poloviny 19. stol. začal v hudebních uskupeních zdomácňovat nový hudební nástroj Es-klarinet (to přimělo výrobce dud předělat jejich ladění do tóniny Es dur). Vznikala tedy instrumentální tria nazývaná „**malými selskými muzikami**“ (viz 2.1.2.1). Slavná éra těchto muzik skončila na začátku 20. století – přestaly být objednávané k „muzikám“, protože začaly být vytlačovány dechovými muzikami. Dudácké muziky se objevovaly pouze na pódiích při národních slavnostech, kde se staly pouhou připomínkou nedávné minulosti.⁵⁵ Neznamená to však, že by nevznikaly muziky nové (součástí některých instrumentálních souborů byl také cimbál).

V muzikách vzniklých v 50. letech 20. stol. se usadil další, nový, nástroj – kontrabas (byl to jakýsi ohlas na šířící se vícečlenné orchestry lidových hudebních nástrojů, tzv. „**velká selská muzika**“, viz 2.1.2.2). Toto uskupení mělo potřebu speciálních notových úprav písní, což poničilo znění tradiční lidové hudby a samozřejmě původní lidovou polyfonii.⁵⁶

Lidové dudácké muziky byly oblíbené především v malých obcích. Větší města (městečka) se dívala na lidové muzikanty s jistým opovržením. V dobách 1. světové války hrála na Chodsku i jiná instrumentální seskupení – byly to zejména smyčcové kapely („štrajchy“), často rozšiřované o flétny, klarinety či trubky a lesní rohy. Oblíbené byly také skupiny s houslemi, harmonikou, kytarou, violoncellem. Začaly se prosazovat i dechové soubory. Hospodské vyhrávání dudáků a *houdek* bylo vytlačováno harmonikáři.⁵⁷ Dechové soubory však byly staršími generacemi odmítány pro jejich hlučnost. Nesplňovaly ani

53 BAIER, Vladimír. *Český les. Dudácká hudba a zpěváci na Domažlicku*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, 2005.

54 SVAČINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990.

55 BAIER, Vladimír. *Český les. Dudácká hudba a zpěváci na Domažlicku*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, 2005.

56 Tamtéž.

57 Tamtéž.

požadavky tradiční lidové zábavy, nemohly doplňovat písně o nejrůznější melodické ozdoby. Občas hrávaly v hospodách oba druhy muzik najednou – jak lidová dudácká muzika, tak dechová hudba. Zániku lidové hudby se snažily zabránit právě národopisné soubory.⁵⁸

Vývoj chodské lidové hudby by nebyl úplný, kdybych opomněla zmínit, že i děti mívaly svoji muziku, říkalo se jí „malá muzika“. „Děti se učily při ní tancovat a zpívat, jak to viděly u dospělých.“⁵⁹ Při „malé muzice“ se vše dělo tak, jak se tomu dělo na zábavách pro dospělé.⁶⁰

K dokreslení tehdejšího muzikantského života také existuje několik veselých příhod (příloha I).

Na Chodsku jsou zpěváci doprovázeni převážně dudami nebo tzv. selskou muzikou⁶¹, která se dále dělí na „malou“ a „velkou selskou muziku“. Rozdíl mezi těmito dvěma muzikami, jak můžeme tušit z názvu, tvoří počet hráčů a nástrojové obsazení. Pro získání úplné představy o chodské lidové hudbě podrobněji popíši v následujících podkapitolách tyto dvě doprovodné muziky.

2.1.2.1 Malá selská muzika⁶²

Jedná se o spojení tří nástrojů – dud, klarinetu a houslí. Jednotliví hudebníci mají svá pojmenování – klarinetista (*piskač*), houslista (*houdek*) a dudák (*puklař*).

Nejdříve začnu popisováním typického chodského nástroje, kterým jsou **dudy** (považuji za důležité zařadit do této podkapitoly podrobný popis tohoto nástroje, protože neodmyslitelně patří k chodské lidové hudbě).

58 KOVAČIČOVÁ, Lucie. *Lidová próza, píseň, hudba a taneční kultura Chodska*. Plzeň: 2005. 48. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta filosofická, Katedra filosofie.

59 SVAČINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990, str. 5.

60 SVAČINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990.

61 Selskou byla tato muzika nazvána ne proto, že by v ní hráli sedláci, ale proto, že se jednalo o soubor charakteristický pro hudební projev a vkus rolnického, selského lidu. Muzikantství nebylo doménou selského lidu, protože dělníci neměli na hudbu dostatek času. Vesničtí muzikanti byli tedy převážně z řad majetných občanů. Charakteristickým znakem tohoto uskupení bylo svobodné vedení hlasů při neustálém zdobení jednotlivý hlasů.

MIŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

62 JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník, 1.-5. díl*. Druhé, opravené vydání. Kdyně: Okresní osvětový spolek v Kdyni.

Většina z nás si pod tímto názvem vybaví „umečený“ hudební nástroj s velkým měchem a píšťalou. Pokud hráč tento nástroj opravdu ovládá, budeme se divit, jak krásný zvuk dudy mají. Nyní popíši, z čeho jsou dudy složeny, jak vypadají atd.

Samotné dudy jsou vyrobeny ze dřeva (javor, švestka, jabloň nebo hruška). Základem chodských dud je tzv. kozí hlavička, do které je vsazena melodická píšťala (má sedm hmatových otvorů) a basová píšťala. Konce píšťal jsou zakončeny roztruby z kravských rohů zdobenými mosazí. Další důležitou částí je zásobník vzduchu (vyroben z kozí kůže). Vzduch do zásobníku je vháněn pomocným měchem (vyroben ze dřeva, potažen kůží). Při hraní má dudák nástroj položený přes pravé rameno, pod levou rukou má dřevěný měch, kterým vhání vzduch do zásobníku. Zásobník je stlačován pravou rukou. Ze zásobníku je vzduch rozváděn do obou píšťal – tak vzniká charakteristický mečivý tón dud.⁶³

Ladění dud je Es dur. Zadní (basová) píšťala hraje tedy tón Es (prodleva na tónice, dudák tento tón hraje bez přerušení po celou dobu hry) a píšťala melodická (*přednice*) tóny b, d¹, es¹, f¹, g¹, a¹, b¹, c² – jiné tóny dudy hrát nemohou, proto jsou dudácké písně omezeny na daný rozsah, pohybují se v rozsahu přednice dud a v tónině Es dur. Poloha Es dur ale není zpěvním hlasům příznivá, proto zpěváci zpívají většinou o oktávu výš, což mnohdy na posluchače nepůsobí příliš hezky. Zpěvák při tom navíc přepíná své hlasivky (často byl tento zpěv nad možnostmi jeho rozsahu, proto začal zpívat druhý hlas nad prvním – „z této praxe se vyvinul zejména pro Chodsko charakteristický dvojhlasý a později i trojhlasý (méně již čtyřhlasý) zpěv“⁶⁴).⁶⁵

Dudy hrají buď zdobený první hlas spolu se zpěvákem, nebo hrají ke zpěvu či klarinetu hlas druhý.

Mezi významné výrobce dud patřil Wolfgang Štefek-Bolfík (1842-1923), Vuk Šteffek (1879-1966), Jakub Konrady (*1905) a Jakub Jahn (1902-1978).⁶⁶

V malé selské muzice se používá **klarinet** s laděním v Es. Klarinetista hraje vždy svoji melodii nejvýše (tedy o oktávu výše než dudy) – hraje první hlas, který zdobí

63 JANOVEC, Miroslav. *České dudy – chodské dudy*[online].[16. 10. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceske-dudy.eu/inpage/co-jsou-dudy/>

64 MIŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9, str. 185.

65 JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník, 1.-5. díl*. Druhé, opravené vydání. Kdyně: Okresní osvětový spolek v Kdyni.

66 SVAČINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990.

rychlým opakováním téhož tónu, průchodnými (vedlejšími) tóny a dalšími ozdobami (nátryl, náraz, trylek aj.).

Houslista hraje zpravidla druhý hlas ke klarinetu, doprovází jej v terciích, sextách nebo v rozložených harmonických tónech. Dozdobuje první hlas nejrůznějšími ozdobami.

Muzikanti často přidávají dohrávky, které vycházejí z melodických úryvků písně. Může se zdát, že pokud každý z hráčů zdobí svoji melodii ozdobami, vznikne chaos. Opak je pravdou – každý z hráčů přesně ví, kdy a jak melodii zdobit. Tímto způsobem vznikala jakási lidová polyfonie, nebyly to sice promyšlené instrumentace, zato velmi nápadité.⁶⁷ Vznikají rytmicky bohaté variace, které jsou velmi krásné a přirozené.

Mezi nejvýznamnější hudebníky „malých selských muzik“ patří např. dudák Jan Kuttentberg z Postřekova, houdek Bartoloměj Sladký z Postřekova a klarinetista Štěpán Volfík z Postřekova a mnoho dalších.⁶⁸

V příloze II najdeme ukázkou partitury skladeb pro malou selskou muziku.

2.1.2.2 Velká selská muzika⁶⁹

Na přelomu 19. a 20. stol. byla malá selská muzika rozšířena ještě o jeden klarinet a také o kontrabas. Hrála tedy ve složení dudy, housle, Es klarinet (první hlas) a B klarinet (druhý hlas), kontrabas. Toto složení mělo za úkol posílit zvuk kapely, obohatit jeho barevnost a také zvýraznit pravidelný rytmus písní (čímž přispěl hlavně kontrabas, k doprovodu používal hlavní harmonické funkce). Hra muzikantů se tak stala velmi náročná, velmi těžko se improvizovaly dohrávky.

Mezi nejvýznamnější selské muziky se řadí Konrádyho dudácká muzika z Domažlic, Postřekovská dudácká muzika aj.⁷⁰

Ještě podotknu, že např. zpěv novoročních koled je doprovázen *fanfrnochem* (bukač, bukál). Jedná se o domácí zhotovený rytmický nástroj vyrobený z hliněných džbánů, jejichž otvory jsou přetaženy kůží s protaženým pramenem koňských žíní uprostřed. Hráč

67 BAIER, Vladimír. *Český les. Dudácká hudba a zpěváci na Domažlicku*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, 2005.

68 Tamtéž.

69 MIŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

70 BAIER, Vladimír. *Český les. Dudácká hudba a zpěváci na Domažlicku*. Vydání první. Praha: Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, 2005.

drží fanfrnoch mezi koleny (nebo mu jej drží pomocník) a navlhčenýma rukama tahá za žíně, což vytváří bučivý zvuk.⁷¹

2.2 Lidové tance na horním Chodsku

Důležitou složkou chodského folklóru je tanec, který je úzce spjat se zpěvem a instrumentální hudbou. V této podkapitole se budu zabývat právě tancem. Účelem není detailní popis jednotlivých tanečních kroků, ale obecný popis důležitých tanců horního Chodska.

Taneční kultura na Chodsku je po stránce hudební bohatá, také pohybově pestrá a mnohostranná. Setkáme se zde se všemi tanečními druhy lidových tanců. Jak jsem již několikrát zmínila, většina chodských písní je určena k tanci, proto jsou i charakteristické znaky taneční hudby shodné s instrumentální a vokální hudbou. Objevují se tance dvoudobé či třídobé (2/4, 3/4, 3/8), v některých tancích se střídá dvoudobé metrum s třídobým (tzv. *mateníky*). Tance jsou zpravidla rychlého tempa (avšak najdeme i tance v pomalém tempu). Nejčastěji je zastoupena forma dvoudílná *a – b* (jednotlivé věty jsou složeny z dvoj- či trojtaktí) – ucelené věty jsou doplňovány mezihrami a dohrávkami, které skrývají velké melodicko-rytmické bohatství. Melodika je ovlivněna možnostmi jednotlivých nástrojů „malé selské muziky“. Melodie je tvořena sekundovými, terciovými či kvartovými postupy. Hraje se ve forte, občas dynamika klesá do mezzoforte.⁷² Jak jsem již uvedla, taneční hudba je často spjatá se zpěvem. Zpívá se tzv. *předzpěv*, ve forte, při kterém se tanečníci pohupují na místě či chodí do kola. Poté hraje muzika instrumentální mezihru, také ve forte, při které se tančí. Takto pokračuje sloka za slokou (viz 2.2.1).

Na Chodsku vždy tančili všichni bez ohledu na věk a postavu. Mnohdy se tančilo i bez hudby. Tanec se zde neustále pozměňoval, vybrušoval („u jeho proměn stálo vzájemné ovlivňování individuální i kolektivní tvořivosti“⁷³). Obecně se dá styl tance charakterizovat jako styl „*vod zemi*“ – skočný, rázný, lehký, svižný, projevuje se zde touha vznášet se nad zemí. V tancích se objevují výrazná dupání, prudké výskoky, zavýsknutí. Dívky téměř nikdy nezdvihají obě ruce najednou, zvedají pouze ruku, ve které drží kapesníček, kterým dokreslují celkový dojem. Chlapci naopak mají paže široce rozepjaté,

71 MIŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

72 BONUŠ, František. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová taneční kultura*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

73 BLÁHA, Zdeněk. *Tance z Postřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. ISBN 80-900245-2-1, str. 1.

svůj tanec ozvláštňují zadupáním či zavýsknutím.⁷⁴ Taneční pohyb je vždy rázný a temperamentní – každý tančí po svém, podle své fantazie, zkušenosti, pohybových možností.

Typické lidové tance můžeme vidět především o masopustu – v Postřekově to znamená pět dní zpěvu, tance a alkoholu. O průběhu masopustu v Postřekově a Klenčí pod Čerchovem se podrobněji zmíním v podkapitolách 3.5.2 a 4.4.1.

I přesto, že Chodsko přilákalo mnoho sběratelů, nikdo se neodvážil tance zapisovat. V době druhé světové války se o to pokusila Milada Pučelíková (1905-1962; učitelka z Plzeňského kraje zabývající se národopisem⁷⁵), poté v 50. letech 20. století František Bonuš (1919-1999; profesor z Českých Budějovic, sběratel lidových tanců, lektor hudební folkloristiky⁷⁶). V roce 1995 se k těmto autorům připojil i Zdeněk Bláha (*1929; folklorista, hlasatel Českého rozhlasu Plzeň, dudák, hudební skladatel⁷⁷).⁷⁸

2.2.1 Vířivé tance

Nejtypičtějším druhem tance jsou tance **vířivé (točivé, dokolečka)**. Jsou spjaty s tradicí dudácké hudby, patří mezi tance párové, mají výraznou rytmickou stránku.⁷⁹ Vířivé tance existují patrně už od 15. století. Právě Postřekov je jednou z posledních vesnic na Chodsku, kde se tento typ tance dochoval v živé podobě (dříve byly rozšířeny i po celých západních Čechách). Pojí se s větším počtem nápěvů (nápěv, melodii, vybírá zpěvák stojící před muzikanty), jsou rychlého tempa, což odpovídá prudké povaze Chodů. Název *dokolečka (kolečko)* je odvozen od hlavní figury – otáčení páru na místě do kolečka.⁸⁰

Typickým vířivým tancem jsou tzv. *kola*. Před muzikanty se vytvoří několik polokruhů tanečnic i tanečníků (krajní tanečníci mají ruce v bok), kteří zazpívají první

74 BONUŠ, František. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová taneční kultura*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

75 Autor neznámý. *Pučelíková, Milada, 1905-1962 mzk2002144831*[online].[11. 10. 2014]. Dostupné z: <http://opac.nm.cz:8080/opacnm/authorities/236921;jsessionid=8830439BEECBF98D368B515BB173B9CF>

76 Autor neznámý. *František Bonuš*[online].[11. 10. 2014]. Dostupné z: http://search.mlp.cz/cz/osoba/bonus-frantisek/31845/#/ak_od=key-eq:31845&ak_o=key-eq:31845

77 ŠIMANDL, Miroslav. *Zdeněk Bláha, který nestárne...*[online].[11. 10. 2014]. Dostupné z: <http://lidovepisne.cz/zdenekblaha8001.html>

78 BLÁHA, Zdeněk. *Tance z Postřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. ISBN 80-900245-2-1.

79 BONUŠ, František. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová taneční kultura*. 1. vydání. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

80 BLÁHA, Zdeněk. *Tance z Postřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. ISBN 80-900245-2-1.

sloku písničky. Muzikanti sloku varíují, polokruhy se uzavřou a tančí se „kola“, „kolečka“. Poté, co muzika dohraje, kola se zastaví a rozevřou⁸¹ a následuje další zpívaná sloka. Sloku muzika opět zopakuje, polokruhy se opět spojí do kol. Takto pokračuje písnička za písničkou. Kola se mohou tančit v dvoudobém i třídobém metru (zpravidla se začíná písněmi třídobými).⁸² Musím dodat, že ne všichni musejí tančit v kole. Některá dvojice se odpojí a tancuje uprostřed kola nebo po stranách sálu.

Na postřekovských zábavách se užívá také tzv. „chození do kola“. To znamená, že dívky chodí do kola v době, kdy mají muzikanti přestávky. Nejčastěji chodí ve dvojicích nebo trojicích, při čemž zpívají nejrůznější písničky. Chodí se zásadně v protisměru hodinových ručiček. Jakmile však začne hrát muzika, chlapci si z kola vybírají dívky, se kterými budou tančit. Pokud některé dívky zůstanou bez tanečního partnera, tancují spolu.⁸³

Jak chození „do kola“, tak i „kola“ jsou dosud živou tradicí. V Postřekově se bez těchto tanců neobejde téměř žádný bál. Nemusím snad dodávat, že k těmto tancům je nutností nosit kroj, což přihlížejícím umožní krásný pohled na barevnost a pestrost chodských krojů.

2.2.2 Figurální tance⁸⁴

Dalším druhem tance jsou tance **figurální**. Vyvíjely se od 16. do 18. století (doba největšího rozmachu lidové písně). Jeden tanec se vždy tančí pouze na jeden nápěv – sepětí tance s hudbou je velmi těsné, proto i jednotlivé taneční figury jsou vázány na určitý takt.

Název je odvozen od obsahu tance – jedné písni odpovídá jedna, často i více tanečních figur (různé poskočné, přísunné kroky atd.). V některých tancích se mění dvoudobé metrum na metrum třídobé. Pro zajímavost uvedu názvy některých tanců: sýkorka, selát, brumlák aj. Tančí se ve dvojicích v zavřeném držení.

Figurální tance už běžně k vidění nejsou – můžeme je zhlédnout pouze v pásmech chodských národopisných souborů.

81 Kolo se rozevře tak, jak se tanečnickům hodí – na krajích tedy nemusí být vždy muž a žena.

82 BLÁHA, Zdeněk. *Tance z Postřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. ISBN 80-900245-2-1.

83 Tamtéž.

84 Tamtéž.

2.2.3 Kolové tance⁸⁵

Kolové tance se začaly vyvíjet nejpozději, až v 2. polovině 19. století, v měšťanské společnosti. Čerpaly z folklorních prvků, proto byly vřele přijaty i mezi lidmi na venkově, kde se uchytily natolik, že se vstřebaly i do některých tanců figurálních.

Nezpívá se předzpěv, mají mnoho melodií, jeden taneční prvek se tančí pořád dokola. Ke kolovým tancům patří polka, mazurka, štajdyš (valčíkový krok se zvýrazněnou druhou dobou), valčík atd.

Předpokládám, že kolové tance tančil každý z nás, proto není nutné se těmito tanci více zabývat.

I v tanci se mírně odlišuje držení či kroky u tanců horního a dolního Chodska.⁸⁶ Přidržovala jsem se literatury, kde jsou popsány tance tak, jak se tančí v Postřekově, tedy na horním Chodsku (BLÁHA, Zdeněk. *Tance z Postřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. ISBN 80-900245-2-1.).

Bohužel i tradiční lidové tance pod náporom dnešní doby pomalu, ale jistě mizí. Dnes jsou živě provozovány, jak jsem již několikrát uvedla, pouze na bálech, o masopustu nebo v souborech. Doufáme tedy, že nevyumizí alespoň tradice těchto souborů, které se snaží tance, písně a jiné zvyky neustále obnovovat a udržovat.

2.3 Kroje horního Chodska

Kroj je součástí tradičního folklóru na Chodsku. Kroje horního Chodska, tzv. *postřekovské kroje*, jsou pestrobarevné, veselé. Dnes je však bohužel můžeme vidět jen na bálech, o masopustu nebo v národopisných souborech. Doby, kdy byly kroje součástí běžného oblečení, jsou už dávno pryč. V Postřekově vzniklo v roce 2011 Muzeum krojů, které nás seznamuje s historickým vývojem kroje jak ženského, mužského, tak dětského. Muzeum je zároveň spojeno s půjčovnou a šitím krojů, proto jsem se při hledání informací o hornochodském kroji vydala právě do tohoto muzea. Dle mého názoru je historický vývoj krojů velmi složitý – používaly se nejrůznější materiály, nejrůznější barvy, šátky, čepce apod. Více o postřekovském kroji se dozvíme právě v této podkapitole.

85 BLÁHA, Zdeněk. *Tance z Postřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. ISBN 80-900245-2-1.

86 Rozhovor. Radek Zuber, 23. 7. 2014.

O zhotovování krojů se mnoho informací nedochovalo – čerpá se z různých knih, obrázků, pohlednic, v muzeích a samozřejmě od pamětníků. Aby byly kroje co nejpřesněji ušité, páraly se kroje starší. Kroje se podřizují určitým pravidlům – nesmějí se nosit stejné barvy zepředu a zezadu – musejí se vystřídat (např. červená sukně, modrý *fěrtuch* – zástěra).⁸⁷

K šití krojů se používá tradiční postřekovský kanafas, len, sukno, kůže. Pokud nebyl některý z materiálů dostupný, nahradil se jiným – takovým, kterého bylo v domácnosti dostatek (např. po válce byly šátky vyšívány na dětské pleny). Kroje se uchovávaly v truhlách, sukně byly stočeny do válců, aby správně držely sklady (sklady se začaly dělat až v době kolem 2. světové války, na nejstarších krojích se nedělaly). Dnes šití krojů není jednoduchá záležitost. Materiály dnes nejsou tak kvalitní, jako bývaly dříve, objednávají se z Moravy, Itálie. Cena kroje se pohybuje podle použitého materiálu, od 2 500 do 4 000 Kč. Nad prací stráví zkušená švadlena dva dny. Kroj rukávcový, který je jeden z nejsložitějších, trvá ušít až čtyři dny.⁸⁸

2.3.1 Ženský kroj

Ženský kroj je velmi zdobný, barevný, zajímavý. V období masopustu a bálů obléká kroj téměř každá žena. Nešily se pouze kroje sváteční, ale také kroje pro běžné domácí nošení. Existují jiná pravidla oblékání pro vdané ženy a jiná pro svobodné. Barva šátku nám vypovídá o určité události (viz 2.3.1.1) apod.

Mezi části ženského kroje patří *kandúš* (sukně), *rozplášenka* (jupka), *fěrtuch* (zástěra), šátek, košilka nebo rukávce (používají se až od 20. let 20. století⁸⁹), punčochy, *lajblík* (vestička), šátek.⁹⁰ Kolem krku se dříve ještě nosíval *krejzlík* (nákrčník), jehož účelem bylo chránit šátek od potu. Svrchu se kroje chránily tzv. *salupem*, šátkem přehozeným přes ramena. Názvy některých částí ženského kroje se nám mohou zdát velmi zvláštní – pocházejí z němčiny (jak jsem již několikrát zmiňovala, kontakt mezi Němci a Chody byl velmi těsný).

87 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

88 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

89 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

90 Nejdříve se nosíval na hlavách; v době „trvalých“, zhruba v 80. letech 20. stol., se přesunul na ramena a od té doby se nosí na ramenou.

Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

2.3.1.1 Přádtkový kroj⁹¹

Nejstarší ženské kroje se šily z hrubého lněného plátna, sukňe se nazývaly *bulky*. K těmto sukňím se nosily bílé košile (vdané ženy dlouhý rukáv, svobodné ženy krátký rukáv). Košile měly na stojáčku (límečku) původně zlatou výšivku – po Kozinově smrti se stojáčky vyšívaly černě, tzv. *smuteček*. *Fěrtuchy* byly pruhované, na jejich šití se používalo i zlaté vlákno. Na hlavách se nosily čepce, tzv. *koláče*. Roku 1820 se z čepců přešlo na šátky, které byly nejdříve vyšívány strojově, později ručně. Pro každou příležitost se nosil šátek odlišných barev (např. modrá výšivka se nosila v době smutku, jiné barvy se nosily v době církevních obřadů a svátků apod.). Přes košile se oblékal tzv. *lajblík* (vesta), původně ze zeleného sukna, od roku 1905 se nosily různobarevné kašmírové vesty. V zimě se k tomuto kroji nosily bílé kabáty, později se přešlo na barvu černou. Pod kroj si ženy oblékaly všední kroj (všední oblečení) šitý z kanafasu.

2.3.1.2 Jupková móda⁹²

Přádtkový kroj vystřídala roku 1910 německá jupková móda (jupkové šaty). Nosila se až do roku 1940. Tyto šaty byly levnější než tradiční kroje. V Postřekově a ve Mlýnci se používaly jinak barevné materiály – ve Mlýnci se šily šaty tmavých barev (především hnědé), v Postřekově šaty modré. Pod šaty se oblékaly bílé punčochy.

2.3.1.3 Práporkový kroj

Práporkový kroj je šitý z praporů. *Kandúš* (sukně) se prý pro nedostatek materiálů šil z německých nacistických praporů. Ke kroji se nosila bílá košilka s krátkým rukávem a jakákoliv *rozplášenka*⁹³. V rukávech a ve výstřihu košilky byly provlečeny *pantle* (mašle).⁹⁴ Dnes patří k nejčastěji využívaným krojům.

2.3.1.4 Svatební kroj⁹⁵

Nevěsta si oblékala kroj smuteční, protože opouštěla rodinu, loučila se se svobodou – proto jsou sukňe i kabátek v černé barvě, pouze punčochy a mašle připnutá na prsou byly

91 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

92 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

93 *Rozplášeny* se nosily k vlněným šatům, barva *rozplášeny* byla volena dle příležitosti. Na Chodsko se rozšířila po druhé světové válce. Později se nosila ke kroji práporkovému. Po válce se ke krojům začaly nosit pouze obyčejné silonky, ne červené punčocháče.

Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

94 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

95 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

červené. Přes sukni se nosíval bílý *fěrtuch* s velmi jemnou, ručně dělanou výšivkou. Ručně vyšíváný byl také šátek, který byl přehozen přes ramena. Hlavu nevěsty zdobilo *čepení* (původně se květiny vyvazovaly přímo do vlasů, postupně se utvořily čepce).

Matka ženicha i nevěsty měla na hlavě černý šátek překrytý bílou plenou, oblékala si černý kabátek s červenou mašlí na prsou, červenou sukni a barevně vyšíváný *fěrtuch*. Družička si oblékala kroj červený, košili s dlouhým rukávem, na hlavě nosívala věneček. Úkolem družičky bylo rozveselit svatební hosty.

2.3.1.5 Rukávcový kroj⁹⁶

Rukávcový kroj patří mezi nejnovější typ krojů. Začal se nosit až ve 20. letech 20. století. Inspiraci načerpal z krojů německých, snažil se také napodobit bohatě zdobené kroje z dolního Chodska. Košile (rukávce) má silně naškrobené rukávy, přes ni se obléká sametová šněrovačka. Přes prsa se nosí šátek s třásněmi připnutý broží. Saténová sukne může být různě barevná (ružová, červená nebo bílá). Přes sukni se váže *fěrtuch* pruhovaný nebo květinový (příloha IV). Tento typ kroje je dosud používán v období masopustu.

2.3.2 Mužský kroj⁹⁷

Přes nejrůznější typy ženského kroje jsem se dopracovala ke kroji mužskému (příloha V). Složení mužského kroje je jednodušší než složení kroje ženského – bílá košile (ženich nosíval košili s vyšívánou náprsenkou); koženky (žluté kalhoty z ovčí kůže nebo hrubšího plátna, nohavice se podvazovaly proužkem kůže, aby lépe držely); bílé punčochy; vesta; kazajka nebo kabát; *vydrovka*⁹⁸ či klobouk (na kloboucích jsou našity černé pentle, které znamenají památku na smrt Koziny).

Mezi lety 1910 – 1940 nahradily tradiční mužské kroje černé obleky. Zachována zůstala pouze krojová košile (výšivka na košilích určovala postavení muže). Po roce 1940 se muži opět vrátili ke krojům, které se nosily přibližně do roku 1945, poté se od mužských krojů pomalu upouštělo.

I kroje mužské měly svá pravidla oblékání, která odlišovala ženaté muže od svobodných. Svobodní muži nosívali na hlavách tzv. *vydrovky*, přes košili nosívali vestu, kazajku či vestu s kazajkou dohromady. Ženatí muži nosili černé klobouky, místo vesty

96 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

97 Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

98 *Vydrovka* – čepice z vydří kůže, která je součástí mužského kroje pro svobodné. Je vyložena papírem, proto se nedá prát.

Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

nebo kazajky nosívaly kmotrovský kabát (tzv. *župan*). Muž si mohl kabát poprvé obléci na svatbu – na rameni měl připnutou červenou pentli, kterou si po obřadu přemístil na hrud' – od této doby mohl nosit kabát kdykoliv. Kabáty byly šity podle kabátů vojenských, měly modrou barvu, byly vlněné a neměly téměř žádné zdobení ani kapsy. V Postřekově jsme mohli spatřit také kabáty bílé, ušité z kůže (tyto kabáty mají svůj původ v Německu).

2.3.3 Dětský kroj

Do krojů byly samozřejmě oblékány i děti. V podstatě byly oblečeny ve zmenšeninách krojů pro dospělé. Je zajímavé, že chlapci nosili do pěti let šatičky a až poté kroje mužské. Na hlavách nosily všechny děti čepičky – chlapci nosili čepičku v barvě modré, dívky v barvě růžové. Čepičky měly ještě další zvláštnost – pro běžné domácí nošení nebyly zdobené – zdobené se používaly pouze pro zvláštní příležitosti (církevní obřady, svátky).⁹⁹

⁹⁹ Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

3 NÁRODOPISNÝ SOUBOR POSTŘEKOV

Národopisný soubor Postřekov (dále jen NSP; příloha VI) patří k nejstarším souborům v České republice – v roce 2013 oslavil 80. narozeniny. Zachovává tradiční folklór a zvyky horního Chodska a v autentické podobě se ho snaží představit svému okolí. Důležitou součástí souboru tvoří postřekovský Dětský soubor, který má svoji vlastní dudáckou muziku. Soubor má 80 členů – každý člen souboru má svoji váhu, svůj úkol. V souboru vedle sebe působí starší i mladá generace (tzv. *starý ha mladý*) – věkové složení je tedy velmi pestré (od dětí po sedmdesátileté).

Soubor spolupracuje se soubory z ciziny, účastní se mnoha vystoupení i mezinárodních folklorních festivalů (Mezinárodní folklorní festival Plzeň, Mezinárodní dudácký festival Strakonice, Festival Souznění, Chodské slavnosti nebo chorvatský festival Dožínky Prekopakra Chorvatsko atd.). V Postřekově se podílí na organizaci tradičního masopustu i dalších koncertů (adventní koncerty, Postřekovský bál aj.). Na program řadí různorodá pásma, ve kterých představuje nejrůznější písně i tance.

Mým cílem bude zachytit historii a současnost tohoto souboru, jeho tradiční vystoupení a další zajímavosti ze života NSP, o kterých se nedočteme v žádné literatuře. Informace o NSP jsem čerpala především z rozhovorů s vedoucím souboru Radkem Zuberem a uměleckým vedoucím Petrem Buršíkem.

3.1 Historie souboru od počátku do současnosti¹⁰⁰

3.1.1 Důležité události před vznikem souboru

Podle dochovaných informací se první aktivity lidí zaměřujících se na hornochodský folklór zaznamenaly již kolem roku 1895. Velmi významným mezníkem se stala první světová válka. Po jejím konci se stále více lidí snažilo uchovat a předat tradiční zvyky, písně, tance a hudbu následujícím generacím.

V Postřekově se objevil Jiří Lang, který kolem sebe shromáždil své přátele – Jana Volfíka a Josefa Kuželku. Tato tříčlenná skupina se roku 1925 zúčastnila národopisné slavnosti Obžínky v Draženově. Tato slavnost dala postřekovským impuls k uspořádání podobné slavnosti v Postřekově – ohromila je především pestrost a krása krojů. V této době byl mužský kroj považován za mrtvý (nosilo jej velmi malé procento mužů), ženy však kroj ještě běžně nosily. Jedním z prvních úkolů pro tyto nadšence z Postřekova bylo tedy ušítí mužských krojů.

100 Rozhovor: Petr Buršík, 20. 8. 2013.

O rok později, tedy roku 1926, vystoupila národopisná skupina v počtu 30 členů na Chodských dnech v Domažlicích. Roku 1927 vystoupila v Postřekově se svým pásmem „*Chodská svarba*“ – mezi posluchači seděl i Jindřich Jindřich. Poté se začala činnost postřekovské skupiny pomalu, ale jistě rozrůstat – svá vystoupení předvedla v Praze, účastnila se natáčení gramodesek, podílela se i na natáčení filmu *Psohlavci* (rok 1931) podle stejnojmenné knihy od Aloise Jiráska. To vše vedlo k ustálení skupiny, která nám přináší krásu hornochodského folklóru dodnes.

3.1.2 Vznik souboru

Za opravdový počátek NSP se považuje datum 6. července 1933, kdy se v Postřekově hrálo, zpívalo a tančilo pro 17 000 lidí – soubor vystoupil s pásmem „*Chodská svarba*“; dále s tanci *kolečko*, *šotyš*, *baborák*; nakonec předvedl ještě pásmo „*Obžínky*“. Od tohoto roku soubor pravidelně zkouší a vystupuje. Výjimku tvořila pouze léta 1938 – 1945, kdy propukla 2. světová válka¹⁰¹. Po válce se činnost znovu obnovila s ještě větším nasazením a byla rozvíjena dál bez omezení až do současnosti.

Soubor za dobu své existence vystoupil na mnoha místech v České republice i v zahraničí (Rakousko, Maďarsko, Polsko, Německo, Francie, Chorvatsko, USA aj.), prošlo jím mnoho zpěváků a tanečníků.

3.1.3 Současná činnost souboru

Jak jsem již napsala, souborem za 80 let existence prošlo mnoho hudebníků, zpěváků a tanečníků. V jednotlivých obdobích počet členů kolísal, ale nikdy neklesl natolik, aby tím byl narušen chod souboru. Do souboru přichází nadále tanečníci i zpěváci ať z blízkého, či vzdálenějšího okolí. Všichni tak mohou společně pokračovat v jeho činnosti.

V dnešní době se soubor může pochlubit kvalitními mladými tanečníky a zpěváky. Jedinečností tohoto souboru je střídání „*staryjch ha mladyjch*“ na pódiu, což znamená střídání starších zpěváků a tanečníků s mladými.

Za největší úspěchy jsou považována všechna vystoupení s kladnou odezvou, která zhlédlo co nejvíce diváků – nezáleží na tom, zda bylo v odlehlé vesnici či v USA. Před 10 lety soubor natočil CD s názvem „*Zahraj mi houdečku*“. Natočeno bylo i pásmo „*Chodská*

101 I během války měl soubor několik vystoupení na území Protektorátu Čechy a Morava. Během války zahynul i jeden ze zakladatelů souborů – Jiří Lang.

svarba“, poprvé v roce 1981 štábem Československé televize.¹⁰² Toto pásmo bylo natočeno celkem čtyřikrát, naposledy v roce 2013 – o natočení tohoto pásma byl soubor požádán firmou Koráb, s.r.o., která dostala dotaci na natočení DVD o folklóru (celkem s NSP natočili tři DVD – *Jak se šije chodskýj kroj*; *Chodská svarba* a nakonec *Historie 80 let souboru*). Na natáčení se podílel i Dětský soubor z Postřekova. Představa byla taková, že se co nejvíce záběrů natočí přímo v Postřekově. Realita však byla jiná. První část, kdy si ženich přichází pro nevěstu, se točila v Klenčí pod Čerchovem v domě Jana Holoubka (člen sboru Haltravan). Tento dům naprosto splňuje podmínky tehdejší architektury, je napůl zděný a napůl roubený. Samostatná svatba se točila v postřekovské kapli. Svatební veselí pak v hospodě U Hadamů.

Soubor je také pravidelně zván do Českého rozhlasu Plzeň, kde bylo pořizeno mnoho zvukových nahrávek.¹⁰³

NSP se dlouhá léta přátelí se souborem z Chorvatska – *Česká beseda Prekopakra*¹⁰⁴.

Jedním z nejstarších aktivně působících členů souboru je Antonín Kuželka, který absolvoval první vystoupení v roce 1947, ve věku asi pěti let. K souboru ho přivedli jeho rodiče, kteří byli také členy souboru (jeho matka Barbora Kuželková byla jednou z nejlepších zpěvaček v historii souboru). Jak sám říká, dnes se souborem pouze zpívá, na tanec už se necítí. Po dlouhou dobu se věnoval vedení souboru (60. - 90. léta 20. stol.), byl také autorem pásem (viz 3.1.3.1 a 3.4). Po celou dobu si sám pro sebe zapisoval, kde soubor vystupoval. Tato data nebyla zapsána do kroniky (ta nebyla dodělána ještě z předchozích let a nenašel se nikdo, kdo by chtěl v této činnosti pokračovat – psaní kroniky je časově velmi náročné). Za největší úspěch souboru považuje Antonín Kuželka, cituji: „*To, že soubor stále žije, existuje.*“¹⁰⁵ Podobnými slovy zhodnotil tuto otázku i nynější vedoucí souboru Radek Zuber.

3.1.3.1 Přehled vedoucích souboru, autorů pásem

Souborem prošlo za 80 let své existence mnoho lidí – všechna jména zde uvádět nebudu. Některá jsou však velmi důležitá – jsou to především jména vedoucích souboru

102 Rozhovor: Petr Buršík, 20. 8. 2013.

103 Rozhovor: Petr Buršík, 16. 11. 2013.

104 Tento chorvatský soubor byl založen rodáky z Čech. Oba soubory se vzájemně navštěvují, pořádají společná soustředění i vystoupení.

Rozhovor: Radek Zuber, 4. 12. 2013.

105 Rozhovor: Antonín Kuželka, 25. 10. 2013.

a autorů pásem. Jména jsou známá především pro chodské obyvatele. Pro místní soubor se ale tito lidé stali velkým přínosem.

Ve 30. a 40. letech 20. století byli vedoucími souboru Jiří Lang, Josef Buršík, Jan Volfík a Jiří Kajer (po kterém byla pojmenována dudácká muzika). V 50. a 60. letech 20. století byli ve vedení souboru Jiří Karban, Jiří Kapic a Václav Karban. Na konci 60. let přišel Antonín Kuželka, Anna Kuželková, Barbora Etzlová a Hana Šindelářová.

Na počátku 80. let se do vedení souboru zapojili Josef Kuneš, Jan a Jiřina Holoubkovi. V polovině 90. let přichází Miroslav Královec a Jana Královcová.

V současnosti je soubor pod vedením Radka Zuberu a jeho manželky Jany Zuberové, uměleckým vedoucím je pak Petr Buršík.

Autorů pásem bylo v souboru také mnoho. Za všechny uveďme alespoň – Jakub Josef Buršík, Jiří Kajer, Jiří Kapic, Zdeněk Bláha, Antonín Kuželka, Vladimír Baier a Jan Holoubek.

3.2 Dudácká muzika Národopisného souboru Postřekov

Důležitou součástí NSP je dudácká muzika, bez které si soubor nedokážu představit. V této podkapitole nastíním historii a současnost dudácké muziky, která byla od počátku součástí tohoto souboru.

Hlavním úkolem muziky je doprovázet zpěv a tanec hudbou. Najdou se ale i skladby čistě instrumentální, bez zpěvu (např. Milavečská polka, Sýkorka a mnohé další).

První muzika doprovázející soubor působila od roku 1933 pod názvem *Kajerova* nebo také *Frišholzova dudácká muzika*. Jednotliví muzikanti se v kapele často obměňovali, proto nebudu uvádět žádná jména. Snad podotknu jen to, že název muziky je odvozen od jména jejího kapelníka. Od roku 1960 pak začíná éra *Postřekovské dudácké muziky*. V malých obměnách působila kapela při souboru dlouhých 25 let. S příchodem této kapely se nehrálo už jen ve složení dudy, Es-klarinet, housle, případně B-klarinet. Do kapely se zapojil kontrabas (basa).¹⁰⁶

Významnou událostí v historii *Postřekovské dudácké muziky* byl příchod třináctiletého Richarda Vísnera (dudy) ve druhé polovině 80. let 20. století. Tehdy ještě nikdo netušil, že se stane kapelníkem, pod jehož vedením hraje kapela dodnes. Ale nepředbíhejme. Ještě před tím, než se stal Richard Vísner kapelníkem, vystřídal se v *Postřekovské dudácké muzice* mnoho hudebníků (jmenujme alespoň Jana Holoubka –

106 Rozhovor: Petr Buršík, 20. 8. 2013.

dudy, dnes členem sboru Haltravan; Josefa Stočese – klarinet, učitel na ZUŠ Jindřicha Jindřicha Domažlice aj.). Od roku 2000 funguje kapela v sestavě Richard Vísner (dudy), Roman Kalous (Es-klarinet, aranžmá), Jan Hrbáček (B-klarinet), Radek Zuber (basa; na postu basisty nahradil Tomáše Kulhánka), Pavel Ježek, Kateřina Karpíšková a Eliška Morysková (housle).¹⁰⁷ Kapela vystupuje pod uměleckým názvem *Sekáči*. Název vznikl v době, kdy kapela kolem Richarda Vísnera byla ve své době (co se věku týče) velmi mladá. Říkali si, že jsou fešáci, sekáči (chodsky pak *sekáči*). Z těchto přezdivek pak vznikl oficiální název kapely, pod kterým se představuje dodnes.¹⁰⁸

Kapela se obléká do tradičních ženských a mužských hornochodských krojů.

Paralelně při *Postřekovské dudácké muzice* působila v 80. letech ještě skupina *Drancalové*. Název je odvozen od slova *drancat* – na housle se „*drancá*“. Zakladatelem byl Vladimír Baier (1932-2010). Kapela působila ve složení Vladimír Baier (klarinet), Jiřina Holoubková (housle) a Jan Holoubek (dudy). Se souborem účinkovala pouze při delších pásmech, jinak představovala samostatnou kapelu – prvotním cílem není tedy doprovázení NSP. Notový materiál měl na starosti Vladimír Baier. Vystupovali v krojích z doby národního obrození, které si sami zhotovili – ženský kroj tvořila černá sukně lemovaná červenou krajkou, červená šněrovačka s koženým páskem v pase a modrá zástěra. Muži nosili žluté kalhoty s modrými punčochami, bílou košili a vestu z lněného plátna. Skupina *Drancalové* ukončila svoji činnost v roce 1992.¹⁰⁹

3.3 Dětský soubor v Postřekově

Úkolem členů NSP je mimo jiné i práce s dětmi. Vedení postřekovského Dětského souboru se chopila Jana Zuberová. Účelem je vychovávat mladé tanečníky a zpěváky, kteří budou pokračovat ve stopách svých předchůdců (příloha VII).

Dříve se střídaly ve vedení Dětského souboru v Postřekově učitelky ze zdejší základní školy. Dětský soubor tedy působil při základní škole. V dnešní době je již nedílnou součástí NSP, se školou však i nadále spolupracuje, např. zde probíhají zkoušky.¹¹⁰ Dětský soubor přešel pod NSP především kvůli ředitelce ZŠ Postřekov, která se

107 Rozhovor: Petr Buršík, 20. 8. 2013.

108 Rozhovor: Petr Buršík, 8. 7. 2013.

109 Rozhovor: Jiřina Holoubková, 19. 10. 2013.

110 Rozhovor: Petr Buršík, 20. 8. 2013.

souboru dostatečně nevěnovala. Úpadek byl pak dáván za vinu „dospělému souboru“, proto si na valné hromadě¹¹¹ odhlasoval to, že Dětský soubor přejde právě pod něj.¹¹²

V poslední době vzrostl počet dětí, což je pro „dospělý soubor“ dobrá zpráva. Soubor nacvičuje pásma starší¹¹³, která jsou však bez muziky. Novější pásma jsou již s muzikou. Náměty na nová pásma předložil Antonín Kuželka (zpěvák „dospělého souboru“), hudbu pak napsal Josef Kuneš (ředitel ZUŠ Jindřicha Jindřicha Domažlice, člen NSP).¹¹⁴

Velkou novinkou v postřekovském Dětském souboru je to, že se navrácí k tradici rukávcových krojů (původní kroje, ve kterých dívky v 50. letech 20. stol. vystupovaly, poté byly nahrazeny kroji kanduškovými – s košilkou, které jsou dostupnější než kroje rukávcové). Vedoucí souboru považují za důležité, aby byly rukávcové kroje dochovány i pro následující generace.¹¹⁵

Pro své nejmladší pořádá soubor každý rok taneční a pěvecké soustředění, které se dříve konalo v Caparticích (obec nedaleko Klenčí pod Čerchovem), od roku 2012 pak na Babylonském srubu. Termín soustředění je určen na přelom července a srpna – v tuto dobu probíhá příprava na *Chodské slavnosti*. Dalším cílem soustředění je také to, aby se děti sžily s „dospělým souborem“, aby nasákly atmosféru a sblížily se se staršími generacemi.¹¹⁶

3.4 Tvorba pásem Národopisného souboru Postřekov

V této podkapitole bude středem mého zájmu tvorba pásem, kdo je vymýšlí, a také to, odkud autoři čerpají inspiraci. Odpovědi na tyto otázky mi poskytl umělecký vedoucí souboru Petr Buršík (členem souboru od šesti let, uměleckým vedoucím přibližně od roku 2000) a Antonín Kuželka (vedoucí souboru od 60. do 90. let 20. století).

Antonín Kuželka se nezabýval pouze vedením souboru, ale sám pásma připravoval. Protože pan Kuželka nebyl příliš sdílný, podařilo se mi zjistit pouze to, že inspiraci čerpal z písní, které se v té době zpívaly; z písní a tanců, které zpívaly a tancovaly předcházející generace. Inspirací se mu stali také jeho rodiče.¹¹⁷

111 NSP je zároveň neziskovou organizací, spolkem. Spolek vznikl 21. prosince 1994, své sídlo má v Postřekově. Účelem spolku je zachování lidových tradic horního Chodska, především Postřekova.

112 Rozhovor: Jana Zuberová, 16. 11. 2013.

113 Autorkami jsou Marie Čížková a Helena Tomášková, které působily jako učitelky v ZŠ Postřekov.

114 Rozhovor: Jana Zuberová, 16. 11. 2013.

115 ZUBER, Radek. *Národopisný soubor Postřekov a Dětský soubor Postřekov. Postřekovský zpravodaj*, 2013, červenec.

116 Tamtéž.

117 Rozhovor: Antonín Kuželka, 25. 10. 2013.

Většina pásem, která jsou řazena na vystoupení, jsou letitá – mezi nejstarší patří *Chodská svatba* a *Postřekovo pěkná ves* (pásma pochází přibližně z 30. nebo 50. let 20. století). Všechna pásma jsou založena na skutečných událostech, ze kterých byly vybírány určité části tak, aby byly pro publikum zajímavé, atraktivní (např. chodská svatba byla přesně taková, jak ji líčí pásmo *Chodská svatba*). Tance i písně jsou vybírány tak, aby se střídaly různé rytmy a nálady. Je zajímavé, že písně jsou čerpány ze zpěvníku Jindřicha Jindřicha či Ludvíka Kuby jen zřídka. Vysvětlení je však prosté. Pásma vznikala daleko dřív, než byly tyto zpěvníky vydány. Vybíralo se z písní, které v dané době ještě žily.¹¹⁸

Pokusila jsem se také vypátrat, jaká pásma jsou řazena na vystoupení nejčastěji. Mezi nejčastěji řazená pásma patří *Postřekovo pěkná ves*. Na pódiu se nám v tomto pásmu představí pestrost generací („*starý ha mladý*“), střídají se různé tance (kolečko, polka, rejdovačka aj.). Pásmo zároveň nejvíce vypovídá o obci Postřekov.¹¹⁹

3.4.1 Průběh vystoupení Národopisného souboru Postřekov¹²⁰

I toto téma bylo určeno pro Petra Buršika. Já osobně nejedno vystoupení NSP zhlédla. Vždy se jednalo o velmi zábavnou a přitažlivou podívanou. Ještě podotknu, že soubor svá pásma nacvičuje pravidelně každý pátek večer v budově postřekovské Staré školy.

Dle Petra Buršika je důležitým faktorem toho, jak vystoupení probíhají, pro koho jsou určena. Nejtradičnějším vystoupením je představení na Chodských slavnostech v Domažlicích (konají se od roku 1955, NSP se nezúčastnil pouze prvního ročníku). Soubor vystupuje již devět let v pořadu *Postřekovský vokýnko*, což je zhruba hodinový pořad zaměřený na určitou tematiku. Podle daného tématu je sepsána osnova a poté vybrány tance a písně, se kterými soubor vystoupí.

Mezi další vystoupení patří ta, na které je soubor pozván nějakou organizací či firmou. Opět je předem zadán časový limit, podle kterého se řídí celý program. Základem jsou různá pásma, která jsou propojena sólovými písněmi.

Účelem vystoupení je to, aby celé představení bylo zajímavé a atraktivní pro publikum. Soubor se na svých vystoupeních snaží představit co nejširší škálu písní a tanců, které se na horním Chodsku objevují. Do programu se mohou zapojit i samotní diváci

118 Rozhovor: Petr Buršik, 16. 11. 2013.

119 Rozhovor: Petr Buršik, 16. 11. 2013.

120 Rozhovor: Petr Buršik, 16. 11. 2013.

(např. mohou si zkusit zahrát na cepy; v případě, že se nenajde žádný dobrovolník, soubor si svoji „obět“ vybere sám).

Cena za vystoupení se pohybuje v rozpětí od 3 000 do 10 000 tisíc korun (odvívá se od toho, jaká je délka pořadu, o jakou příležitost se jedná).¹²¹

3.5 Tradiční postřekovské akce pořádané Národopisným souborem Postřekov

NSP pořádá ve své domácí vesnici Postřekov několik tradičních akcí, mezi které se řadí především masopust a Postřekovský bál. Právě průběh těchto dvou akcí nastíním v následujících podkapitolách.

3.5.1 Postřekovský bál

Postřekovský bál se řadí k mnoha bálům pořádaným v postřekovské bálové sezóně. Postřekov býval dlouhá léta svými bály (plesy) pověstný – a to jak počtem bálů v sezóně, tak vysokou návštěvností. Bály se konají každou sobotu až do samotného masopustu (dnes již počet bálů klesá; název je vždy odvozen dle organizace, která ples pořádá). Dříve se všechny bály konaly v hotelu U Nádraží. Dnes jsou rozděleny mezi tři restaurační zařízení – Špillarka (Exotický bál, bál Kondor Bike týmu), hospoda U Hadamů (Kopečkářský bál) a hotel U Nádraží (Hasičský, Myslivecký a Postřekovský bál).¹²²

Je zvykem, že se dívky na plesy oblékají do rukávcových krojů. Muži kroje neoblékají, nosí klasické obleky.

Bál pořádaný NSP však nese jméno *Postřekovský* a ne *Souborářský*. Je to především proto, aby se neodradili lidé, kteří mají o souboru určité předsudky.¹²³ Návštěvnost bálů však prudce klesla, což se týká i tohoto bálu. Lidé dnes přitahuje především samotný masopust.

Vrátím se zpět k *Postřekovskému* bálu. Jedná se o bál zcela tradiční, na který jsou lidé z Chodska zvyklí. Na druhou stranu se soubor snaží každoročně přijít s něčím novým, netradičním, co na jiných bálech nevidáme. Pořadatelé se také snaží zajistit kvalitní ceny do tomboly, poskytují slevu na vstupné všem krojovaným ženám nebo připravují na stoly „něco malého k pivu“ (slané preclíky, tyčinky apod.).¹²⁴

121 Rozhovor: Radek Zuber, 16. 11. 2013.

122 ZUBER, Radek. *BÁLOVÁ SEZÓNA 2013. Postřekovský zpravodaj*, 2012, prosinec.

123 Rozhovor: Petr Buršík, 16. 11. 2013.

124 ZUBER, Radek. *BÁLOVÁ SEZÓNA 2013. Postřekovský zpravodaj*, 2012, prosinec.

Nápad na pořádání tohoto bálu se zrodil v hlavách členů NSP – dle slov Petra Buršíka: „*Jde o spolek, který má v popisu práce zpívání a tancování, tak proč by neměl pořádat bál, když bálů v Postřekově ubývá?*“¹²⁵

Samotná příprava bálu probíhá v úzkém kruhu lidí – prvotní příprava probíhá v počtu dvou až čtyř osob. Na tombole se podílí každý člen souboru (každý zajišťuje ceny do tomboly – dárky od sponzorů; věci, které pořadatelé přinesou z domova apod.). Výzdobu sálu má na starost skupina asi 15 osob. Postupem času se vše zautomatizovalo, proto už každý ví, co má dělat a na čem se podílet.¹²⁶

Bál se pořádá 12 let. V roce 2013 se však poprvé neuskutečnil – v roce 2012 byla návštěvnost velmi nízká, soubor skončil ve ztrátě. Do této doby se vždy příjmy vyrovnaly výdajům. V roce 2014 byl bál znovu na program Bálové sezóny zařazen.

3.5.2 Masopust

Masopust je nejtradičnější akcí, která se v Postřekově pořádá. Na přípravě se podílí především NSP. Obyvatelé Postřekova si berou alespoň na týden volno z práce, aby se po dobu pěti dní mohli věnovat tanci, zpěvu, zábavě. Bohužel již masopust není takový, jako býval dřív. Dnes se jedná především o to, že jsou všichni pět dní v alkoholovém opojení. Dodržování tradic je až na druhém místě. V této podkapitole popíši, jak postřekovský masopust probíhá.

Masopust jako takový je vrcholem období, které začíná na Tři krále a končí den před Popeleční středou. Třem dnům před Popeleční středou se na Chodsku říká „*voračky*“ (jedná se o poslední tři dny POSTŘEKOVSKEHO masopustu – tedy neděle, pondělí, úterý) – poté se drží 40 denní půst. Zmiňuji poslední tři dny POSTŘEKOVSKEHO masopustu – tradiční masopust v českých zemích trval pouze tři dny, postřekovský masopust je ale specifický tím, že trvá dní pět (od páteční Sezpívané po úterní průvod masek).¹²⁷

Pro přehled zde uvedu bály konané v rámci této velkolepé události: pátek – Sezpívaná; sobota – Maškarní bál; neděle – Kytíčkový průvod, poté bál; pondělí – Babský bál a nakonec úterý – maškarní průvod, poté bál končící o půlnoci.

125 Rozhovor: Petr Buršík, 16. 11. 2013.

126 Rozhovor: Petr Buršík, 16. 11. 2013.

127 ZUBER, Radek. *Masopust se blíží. Postřekovský zpravodaj*, 2012, leden.

Celý masopustní maraton je zahájen sobotním **maškarním bálem**. Jde o poměrně novou tradici, dle pamětníků se koná „pouhých“ 36 let. Původně se jednalo o bál sokolský. Postřekovští ale chtěli naplno využít masek zapůjčených na úterní průvod (masky se do Postřekova vozily z plzeňského divadla již v sobotu). Od této doby se jedná o bál maškarní, který patří na program tradičního postřekovského masopustu.¹²⁸

Bál se koná v hotelu U Nádraží. Přináší lidem celonoční nespoutanou zábavu. O půlnoci následuje odmaskování, veselí pak pokračuje do ranních hodin.

Kytičkový průvod je průvod krojovaných dívek a jejich tanečních partnerů. Musím zdůraznit, že průvodu se mohou zúčastnit pouze svobodné ženy a svobodní hoši. Vychází se od hospody U Hadamů. Cílem je protancovat a prozpívat se za doprovodu živé kapely celou vesnicí až k hotelu U Nádraží, kde se koná bál. Na bále dívky předají hochům malou kytičku, kterou mají po celou dobu průvodu připnutou na šátcích. V dnešní době jsou taneční partneři spolu předem domluveni, dříve však vše bylo úplně jinak.

Partneři spolu předem domluveni nebyli, nevycházelo se v párech, jako je tomu dnes. Dívky chodily před muzikou, chlapi za muzikou. V hotelu se pak dívky shromáždily před balkonem (tzv. galerkou), kde seděly přihlízející „báby“ pozorně sledující veškeré dění. Jakmile začala hrát hudba, chlapi se rozběhli ke své vyvolené kytičkové partnerce. Pokud některá z dívek neměla partnera, schovala svoji kytičku pod *fěrtuch* a problém byl vyřešen.¹²⁹ Tento způsob výběru byl napínavější a daleko atraktivnější pro oči přihlízejících.

Kytičkovému průvodu předchází páteční *Sezpíváná*. Všichni tanečníci a tanečnice se sejdou, společně nacvičí písně, které budou zpívány v nedělním průvodu – tzv. sezpívají se.

V pondělí se většina účastníků masopustu shromáždí v hotelu U Nádraží na tzv. **babském bále**. Podle názvu můžeme soudit, že se jedná o bál, který mohou navštívit pouze „báby“, což není tak úplně pravda. Je to jeden z nejnavštěvovanějších bálů masopustu. Pravidelně se koná v pondělí, jsou zde vítáni lidé všech věkových kategorií. Krojované ženy mají vstup zdarma. Atmosféra je opět velmi nespoutaná – přemíra

128 ULRÝCHOVÁ, Marta. *Masopust v Postřekově*[online].[26. 8. 2014]. Dostupné z: <http://www.folklorweb.cz/clanky/20070416.php>

129 ZUBER, Radek. *Masopust se blíží. Postřekovský zpravodaj*, 2012, leden.

alkoholu, tanec na stolech. Myslím, že tento bál by se dal charakterizovat slovy: „Kdo nezažil, neuvěří.“ Těmito slovy by se vlastně dal shrnout celý průběh masopustu.

Název bálu pochází z tradice, podle které by měly hospodyně („báby“) tancovat a vysoko vyskakovat, aby rostlo obilí a len.¹³⁰

V úterý pak následuje **maškarní průvod**. Na první pohled se nám může zdát, že průvod je jen roj náhodně seřazených masek. Ale opak je pravdou. Průvod má jasně danou strukturu řazení masek, kterou se snaží postřekovští striktně dodržovat, čímž si zachovávají i svoji originalitu.

V čele průvodu jde děvče s houslemi¹³¹, následuje svatba – ženich, nevěsta a jeden pár svatebčanů jedoucích na kočáře. Po svatebčanech jdou družičky (*droužky*) nosící na hlavách slaměné věnečky (symbol ztráty nevinnosti ve prospěch Masopusta – muž představující nezkrotné veselí). Poté muzika – dříve klasická selská, dnes již dechovka. Za muzikou kráčí „*legrůti*“ (hoši, kteří mají být odvedeni na vojnu) nesoucí na márách Masopusta. Nesmí chybět ani kat, smrt a soudce, kteří se chystají na popravu Masopusta. Dále už je pořadí volnější, neměli by však chybět vojáci, medvědi, koně a jiné masky.¹³²

Průvod vychází z tělocvičny, která se nachází ve středu obce. Dále pokračuje kolem hospody U Hadamů, hotelu U Nádraží, až na fotbalové hřiště, kde je Masopust popraven¹³³. Zrušení vojenské povinnosti zkomplikovalo průběh masopustu. Máry nenosí opravdoví „*legrůti*“, ale hoši, kteří by na vojnu dle tradice být odvedeni měli.

NSP se s pomocí Sokola Postřekov snaží financovat opravu tradičních masek. Typické je také to, že každoročně oblékne stejný člověk tutéž masku, některé z masek jsou k zapůjčení také veřejnosti. Každoročně v průvodu najdeme řadu originálních masek, které pobaví, někdy také vyděsí.

130 BAUEROVÁ, Helena. *Masopust v Postřekově: Nejlepší je nevystřízlivět*[online].[26. 8. 2014]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/masopust-v-postrekove-nejlepsi-je-nevystrizlivet-20130209.html

131 Housle symbolizují muziku, která je „vynesena“ z vesnice ven – po dobu 40 denního půstu se musíme s muzikou rozloučit.

132 ZUBER, Radek. *Masopust se blíží. Postřekovský zpravodaj*, 2012, leden.

133 Dříve se Masopust utopil v řece nad Postřekovem, průvod procházel pouze horní polovinou vesnice, dnes již prochází vesnicí celou.

4 MUŽSKÝ PĚVECKÝ SBOR HALTRAVAN KLENČÍ

Folklorním příznivcům se pod názvem *Mužský pěvecký sbor Haltravan Klenčí*, zkráceně jen *Haltravan*, vybaví skupina deseti zpěváků z Klenčí. Haltravan je tedy mužský pěvecký sbor, v dnešní době působící v počtu deseti členů (příloha VIII). Ve svém repertoáru má tradiční chodské písně, které už 31 let představuje svým posluchačům na nejrůznějších akcích. Tyto nadšené zpěváky svedla dohromady láska ke zpěvu a láska k chodskému folklóru. Dle slov, která kdysi vyřkl Albert Švec: „*Zpíváme ani ne tak dobře, jako rádi.*“¹³⁴

Informace o Haltravanu budu čerpat především z kroniky sboru¹³⁵.

4.1 Historie souboru od počátku do současnosti¹³⁶

Z počátku sboru jsou dochovány pouze částečné informace, které jsou do kroniky zapsány zprostředkovaně, tedy s pomocí dochovaných materiálů – Kroniky obce Klenčí pod Čerchovem, od pamětníků a také díky vzpomínkám členů sboru.

Jindřich Šťastný vypátral zajímavou informací – první zaznamenané vystoupení se konalo 23. června 1983 v Újezdě (obec nedaleko Klenčí), přestože oficiální rok založení se datuje až na rok 1984. Z dopisu Alberta Švece (1934-2002, zakládající člen Mužského pěveckého sboru Haltravan) Zdeňku Bláhovi (*1929) z roku 1966 je uvedeno, že sbor zpívá od roku 1982, písně jsou vybírány odposlechem od starších zpěváků, protože nikdo z členů sboru neuměl noty.

První oficiální vystoupení se konalo v červenci roku 1984 – IX. Letní slavnost chodských písní a tanců „Výhledy 1984“¹³⁷, která se konala v Klenčí na Staré poště.

Mezi zakládající členy sboru patřili Albert Švec (1934-2002, zároveň vedoucí souboru) a Oldřich Heindl (1932-2002). Po smrti Alberta Švece se stal vedoucím Vlastimil Jankovský, který je ve vedení sboru dodnes. V roce 2003 proběhla registrace sboru pod Ministerstvem vnitra pod oficiálním názvem *Mužský pěvecký sbor Haltravan Klenčí*.

134 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

135 Začala být psána až v roce 2004; původně měla sloužit pouze pro přehled míst a akcí, kde sbor vystupoval. Jejím autorem je Jindřich Šťastný, který je rovněž členem sboru. Kronika je detailně zpracována, ke každému vystoupení existuje příloha s fotodokumentací (proto máme k dispozici i fotografie z nejstarších dob sboru); seznam písní, které na akci zazněly apod. Ještě musím podotknout, že celá kronika je psána ručně.

Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

136 ŠŤASTNÝ, Jindřich. *Haltravan 1984-2013*. Klenčí pod Čerchovem, 2004.

137 Tato tradiční slavnost je pokaždé zaměřena na konkrétní osobnost či událost, vždy se koná na Staré poště v Klenčí. Od roku 1984 zde Haltravan každoročně účinkuje.

Název *Haltravan* (používaný od roku 1994) vznikl dle pohoří, na jehož úpatí obec Klenčí leží – *Haltrava*. Prvním názvem sboru byl *Kvítek*, který po několika letech zanikl. Sbor vystřídal ještě několik dalších názvů – *Mužský sbor OB Klenčí* nebo *Mužský pěvecký sbor OB Klenčí*. Existují i neoficiální názvy, přezdívky – *Hejkalové* (dle starého názvu lesních skřetů – ne podle toho, že by zpěváci „hejkali“) nebo též *Alexandrovci*¹³⁸. Dříve byl název *Haltravan* používán pro smíšený sbor, který působil v obsazení Oldřich Heindl, Albert Švec, Zlata Hojdová, Jana Hojdová, Květa Mathauserová, Dana Freiová a Marie Freiová. Tento sbor zanikl a neměl nic společného s nynějším mužským sborem.¹³⁹

4.1.1 Přehled vedoucích souboru, autorů pásem

Seznam jmen bude poněkud kratší, než je tomu v případě NSP. Sbor měl od svého založení pouze dva vedoucí, a to několikrát zmiňovaného Alberta Švece a Vlastimila Jankovského.

Sbor nevytváří pásma taková, jako můžeme zhlédnout u NSP (jedná se o PĚVECKÝ sbor, v pásmech tedy chybí taneční složka). Písňe na vystoupení jsou vždy vybírány dle dané příležitosti a požadavků organizátora. Na výběru písni se podílí všichni členové Haltravanu. Písňe jsou čerpány ze zpěvníků Jindřicha Jindřicha, a jak již bylo uvedeno, také odposlechem od starších zpěváků.¹⁴⁰

4.2 Činnost mužského pěveckého sboru Haltravan¹⁴¹

Snahou Haltravanu bylo a stále je produkovat autentický chodský folklór. Sbor se mimo jiné podílí na přípravách tradičních akcí (bálů, slavností apod.). Členové sboru chodívali na placené brigády (čistění koupaliště ve Kdyni, výkopové práce na domažlickém okrese aj.¹⁴²), jejichž výtěžek byl použit na koupi a opravu krojů nebo cestu do Belgie, kam jezdí za svými přáteli ze souboru *Brabants Folkorkest* (viz níže). Písňe jsou

138 Tato přezdívka vznikla při vystoupení v nedaleké Hostouni na oslavě VŘSR (Velká říjnová socialistická revoluce) – vznikl konflikt mezi členy sboru a Sovětskou armádou. Slovní potyčka vyvrcholila bitkou, zpěváci však byli moudřejší a nakonec ustoupili. Po této potyčce se měl Albert Švec a Oldřich Heindl účastnit natáčení v Plzeňském rozhlasu – natáčení bylo zrušeno, protože Albertu Švecovi se kývaly dva zuby a nemohl zpívat.

139 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

140 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

141 ŠTASTNÝ, Jindřich. *Haltravan 1984-2013*. Klenčí pod Čerchovem, 2004.

142 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

doprovázeny hrou na dudy, ale i jinými netradičními nástroji, jako jsou pastýřské hole, zvonky, vidle, drhlice¹⁴³ či fanfrnoch.

V průběhu let počet zpěváků neustále kolísá. Za 31 let působení se ve sboru vystřídala řada zpěváků, někteří z nich jsou členy od jeho založení dodnes. V současné době má sbor deset členů – Vlastimil Jankovský (vedoucí souboru), Jindřich Šťastný, Karel Hula, Josef Koukol, Karel Fišer, Josef Tumpach, Miroslav Škanta, Pavel Soukup, Jan Holoubek (zpěv, dudy) a Jakub Ošmera (zpěv, dudy). Celkem prošlo sborem 29 zpěváků, sedm z nich již odešlo do muzikantského nebe, včetně jeho zakladatelů Alberta Švece a Oldřicha Heindla.

Samozřejmě i Haltravan se snaží rozšiřovat svoje řady. Pro přijetí nových členů je důležité to, aby zájemci uměli zpívat a dokázali se podříditi kolektivu. Bohužel pro Haltravan se noví zájemci moc „nehrnou“.¹⁴⁴

Sbor má písně upraveny do trojhlasu. První hlas zpívá Vlastimil Jankovský, Karel Fišer, Jan Holoubek, Pavel Soukup, Josef Tumpach, Miroslav Škanta, Jakub Ošmera. Druhý hlas je zpíván Josefem Koukolem, Jindřichem Šťastným, případně Karlem Hulou a Jakubem Ošmerou. Třetí hlas zpívá pouze jeden ze členů – Karel Hula.¹⁴⁵

Sbor není k vidění pouze na nejrůznějších slavnostech, bálech atd., vidět jsme ho mohli také v televizi. V roce 1985 se zúčastnil natáčení pořadu o chodském folklóru „Dotek země“. Pořad byl natočen Československou televizí. Na natáčení se podílel i dětský soubor Haltravánek (fungoval nezávisle na Haltravanu, viz 5.1) a mnoho krojovaných dívek i žen z Klenčí. Nebylo to však jediné natáčení pro Českou televizi. V roce 2003 se sbor podílel na natáčení programu „Kořeny“ spolu s NSP, Konrádyho dudáckou muzikou a také souborem z Mrákova. Sbor se objevil i v německé televizi v programu s názvem „Unter unsere Himmel“ – pořad o národopisu vysílaný bavorskou televizí.¹⁴⁶

Činnost sboru je opravdu velmi rozsáhlá. Mnohokrát natáčel i pro Český rozhlas Plzeň. Spolupracuje i s dalšími, nejen chodskými, soubory, jako NSP, Konrádyho dudácká muzika, Chodský soubor MRÁKOV či Canzonetta (ženský pěvecký sbor z Domažlic), Soubor písní a tanců Jiskra z Plzně – všechny soubory spolu výborně vycházejí, neexistuje mezi nimi žádná rivalita... možná i díky jejich společným zájmům a cílům.

143 Nástroj na drhnutí lnu.

Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

144 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

145 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

146 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

Sbor se podílel také na natáčení CD Pošumavské dudácké muziky¹⁴⁷ s názvem „*Když Bonapart vojny začal...*“. Úkolem Haltravanu bylo podpořit muziku zpěvem. Natáčení proběhlo ve Strakonících v roce 1999. Za odměnu obdržel každý člen Haltravanu po jedné nahrávce.

O šest let později se dočkal sbor natáčení svého vlastního CD, které se nahrávalo na Staré poště v Klenčí. CD nese název „*Písničky z kraje pod Čerchovem*“. Na obal byli na jaře téhož roku foceni zpěváci sboru v různých situacích, s nástroji i bez nástrojů. Nejednalo se však o CD poslední, v roce 2010 se sbor pustil do nahrávání svého druhého CD, které se opět uskutečnilo na Staré poště. Neobešlo se však bez komplikací (v daném termínu se nesešli všichni zpěváci apod.). V roce 2014 bylo CD konečně dokončeno – nese název „*Písničky z kraje pod Čerchovem 2*“. ¹⁴⁸

Zajímavostí a zároveň raritou je, že Haltravan byl požádán o nahrání hymny pro Českou spořitelnu s názvem „*Hymna české spořitelny*“. Hudba a text byla napsána Josefem Thumsem (*1933, hudební skladatel a trumpetista z Blížejova – vesnice nedaleko od Domažlic¹⁴⁹).

Na svá vystoupení se zpěváci důkladně připravují každý týden v budově Staré pošty v Klenčí (dnes je tato budova dlouhodobě rekonstruována, proto se sbor přemístil na místní faru). Měla jsem možnost se několika zkoušek osobně zúčastnit – byla jsem velmi vřele přijata. Nechybí zde dobrá nálada, kapka zlatavého moku či něčeho ostřejšího. Vzpomínek, zážitků a zkušeností mají zpěváci tolik, že vše v této práci uvést nelze. Na mnoho událostí si nevzpomenou ani samotní zpěváci.

Podobně jako NSP má i Haltravan své spřátelené soubory v zahraničí – a to belgický soubor *Brabants Folkorkest* a německý mužský sbor *Männerchor Waldmünchen*. Haltravan se se svými německými a belgickými přáteli pravidelně setkává, pořádají spolu mnoho akcí (adventní zpěvy, vzpomínkové akce).

Z této podkapitoly vyplývá, jak rozmanitá je činnost tohoto sboru. Má mnoho spřátelených souborů nejen v Čechách, se kterými spolupracuje – NSP, Konrádyho dudácká muzika, Chodský soubor MRÁKOV, Männerchor Waldmünchen apod. Podílel se

147 Vznikla v roce 1989 ve Strakonících, do svého repertoáru řadí písně z Prácheňska, Pošumaví a Šumavy, ale také rekonstrukce starých písní z Chebska a Chodska.

Autor neznámý. *O NÁS*[online]. [1. 9. 2014]. Dostupné z: <http://www.posumavskadudacka.cz/page7.htm>

148 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

149 ŠEBEK, Stanislav. *Skladatel Josef Thums: Mladí k dechovce zase najdou cestu, věřím tomu*[online]. [1. 9. 2014]. Dostupné z: [://www.denik.cz/hudba/skladatel-mladi-k-dechovce-najdou-cestu-20130128-wgv3.html](http://www.denik.cz/hudba/skladatel-mladi-k-dechovce-najdou-cestu-20130128-wgv3.html)

na natáčení mnoha dokumentů pro českou i německou televizi, dokonce natočil i několik CD.

4.3 Průběh vystoupení mužského pěveckého sboru Haltravan

Sbor ve svých programech nepředstavuje pásma jako taková – chybí v nich taneční složka, jedná se přece o PĚVECKÝ sbor. Ve svém repertoáru má více než 200 písní. Písně na vystoupení se vybírají dle požadavků pořadatele, podle délky pořadu a jeho tematiky, také podle obecnosti (např. při akci s názvem *Zamykání české studánky* se do programu řadí písně, ve kterých se zpívá o vodě). Vystoupení jsou různorodá i svojí délkou – od 10 do 90 minut. Sbor je většinou součástí delšího programu, kde vystupují i jiné národopisné skupiny – na těchto akcích je určen určitý časový limit, podle kterého jsou pak písně vybrány.¹⁵⁰

Zajímavé také je, jaké oblečení si zpěváci na svá vystoupení oblékají. Většina z nás by očekávala kroje. Ano, na většinu akcí opravdu oblékají tradiční hornochodské mužské kroje (ke kroji si před několika lety dokoupili také kabáty a klobouky). Haltravan nás však může i překvapit. Z počátku sbor žádné kroje neměl. Vystupovali v bílých košilích, černých kalhotách a zástěrách. Při méně oficiálních akcích nosí klasické civilní oblečení.¹⁵¹

Zmíním se ještě o ceně za vystoupení. Ta se pohybuje od 500 do 1 000 korun. Samozřejmě záleží na délce programu. Mezi honorovaná vystoupení patří folklorní festivaly, Chodské slavnosti, Chodský bál v Domažlicích apod. Na některých méně oficiálních vystoupeních zpívá sbor jen za občerstvení (tzv. za pivo) či zcela zdarma.¹⁵²

4.4 Tradiční vystoupení mužského pěveckého sboru Haltravan

Stejně tak, jako NSP, i sbor Haltravan pravidelně vystupuje na nejrůznějších akcích. Akcí je tolik, že zde všechny vyjmenovat prostě nelze. Předem se omluvám, pokud jsem nějaká důležitá vystoupení zapoměla zmínit, rozhodně to nebylo mým úmyslem.

150 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

151 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

152 Rozhovor: Pavel Soukup, 28. 8. 2014.

4.4.1 Tradiční vystoupení v Klenčí pod Čerchovem¹⁵³

Je samozřejmé, že nejčastějším místem, kde Haltravan účinkuje, je Klenčí pod Čerchovem. Během celého roku se zde odehrává mnoho kulturních programů. Ty nejtradičnější najdeme v této podkapitole.

Jak jsem již uvedla, sbor je každoročně řazen na program letních slavností „Výhledy“ od roku 1984. V tomto roce, 24. prosince, se také událo první koledování v historii mužského pěveckého sboru Haltravan. Od té doby se koná pravidelně – zpěváci procházejí obcí, za doprovodu zvonků a pastýřské hole zpívají koledy. O týden později následuje novoroční koledování. Doprovodným nástrojem je v tomto případě fanfrnoch¹⁵⁴. Od této doby je vánoční i novoroční koledování pro sbor tradicí. V roce 2000 se ke koledování přidalo ještě zpívání u rozsvěcení vánočního stromku – první zpívání byla akce zcela náhodná. Původně měly u stromku zpívat pouze děti z mateřské školy, nakonec se k dětem přidal i Haltravan a toto zpívání se pro sbor stalo také tradicí. K dalším vánočním akcím patří zpívání při půlnoční mši v kapli sv. Martina.

Ve výčtu tradičních akcí nemůžu opomenout ani masopust. Masopustní průvody se konaly v Klenčí do roku 1958, poté až mezi lety 1971 a 1973.¹⁵⁵ V roce 2008 byl masopust znovu obnoven. O rok později se ho aktivně zúčastnil i Haltravan. Sraz byl v hospodě U Psutků, kam dorazila i kapela Sedmihorka¹⁵⁶, se kterou sbor zpíval. Ve 14 hodin se odehrál přesun na parkoviště u místní továrny Steatit, odkud celý průvod vycházel. V průvodu nechyběl povoz s koňmi tahající Masopusta, koně s jezdci a mnoho dalších masek. Nechyběla ani kapela Sedmihorka se svojí výpomocí – Haltravanem. Průvod prošel celou vesnicí až k místní vlakové zastávce poblíž hospody U Nádraží, do které se „pozůstali“ později přesunuli. U hospody U Nádraží byla pronesena masopustní řeč, byla vykonána poprava Masopusta a tím celý masopust skončil. Podobně by se dal popsat průběh masopustu i v dalších letech. Překvapujícím zjištěním je, že sbor zpívá v civilu a ne v krojích. V Postřekově se masopust bez krojů neobejde.

Sbor nezapomíná ani na své zesnulé přátele Alberta Švece a Oldřicha Heindla. V roce 2012, kdy uplynulo deset let od jejich smrti, uspořádali akci s názvem *Posezení*

153 ŠTASTNÝ, Jindřich. *Haltravan 1984-2013*. Klenčí pod Čerchovem, 2004.

154 Dle pátrání Jana Holoubka je Haltravan jediný v České republice, který na Nový rok chodí koledovat s fanfrnochem; v letech 1994 a 2000 bylo koledování zpestřeno belgickými přáteli. Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

155 Autor neznámý. *Masopust v Klenčí po 35 letech*[online].[28. 8. 2014]. Dostupné z: <http://www.klenci.cz/masopust-v-klenci-po-35-letech/gs-4192/p1=14741>

156 Dechová hudba z Domažlic pod vedením Václava Tesaře.

s písničkou. Program se odehrával na Staré poště. Pozváni byli všichni příznivci folklóru a zároveň všechny chodské národopisné soubory. Program byl sestaven z různých videozáznamů, čtení z kroniky Haltravanu a z knihy Zdeňka Bláhy *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*¹⁵⁷.

4.4.2 Vystoupení na folklorních festivalech v ČR

Na seznam pravidelných akcí se řadí také účast na mezinárodních folklorních festivalech. Do této kategorie patří Mezinárodní dudácký festival Strakonice, Mezinárodní folklorní festival Strážnice, Mezinárodní folklorní festival Šumava a v neposlední řadě samozřejmě Chodské slavnosti.¹⁵⁸

4.4.3 Ostatní vystoupení mužského pěveckého sboru Haltravan

Sbor vystupuje také na mnoha bálech na Chodsku (Postřekov, Klenčí, Domažlice, Milavče aj.), na oslavách, ale také na pohřbech (svých bývalých členů apod.), na oslavách narozenin, na vánočních koncertech. Dále také vystupuje na zamykání studánky v Klenčí, účastní se i koncertů pro děti a dokonce zpívá i na svatbách.¹⁵⁹

Ne všechna vystoupení proběhla hladce – objevily se různé problémy – špatná domluva s organizátory, problémy s dopravou nebo hlasivkami zpěváků. Sbor narazil také na poloprázdné sály apod.¹⁶⁰ Myslím, že s podobnými problémy se musel setkat snad každý hudebník.

Podle počtu akcí můžeme soudit, že sbor Haltravan je na Chodsku velmi oblíbený. Bez účasti sboru se neobejdou slavnosti „Výhledy“, Chodské slavnosti, nejrůznější bály apod. Doufejme, že sbor i nadále bude svoji činnost zachovávat, rozvíjet, nahraje ještě mnoho CD a natočí ještě mnoho dokumentárních filmů o chodském folklóru.

157 BLÁHA, Zdeněk. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*. Domažlice: tiskárna MKS Domažlice, 1999. ISBN 80-85042-00-2.

158 ŠTASTNÝ, Jindřich. *Haltravan 1984-2013*. Klenčí pod Čerchovem, 2004.

159 Tamtéž.

160 Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

5 DĚTSKÉ SOUBORY Z KLENČÍ POD ČERCHOVEM

5.1 Haltravánek¹⁶¹

O existenci dětského souboru Haltravánek jsem se dozvěděla čistě náhodou z kroniky mužského sboru Haltravan. Toto byla jediná písemná zmínka, kterou jsem objevila. Dle dostupných informací by měl Haltravánek dnes fungovat pod názvem Drndálek vedený Alenou Foistovou. Vše je ale jinak. Dnes už soubor Haltravánek činný není. Drndálek je nově vytvořený, samostatný soubor (viz 5.2). Díky Aleně Foistové se mi podařilo vypátrat jednu ze zakladatelek souboru Haltravánek – Janu Hojdovou, jednu z nejlepších zpěvaček na Chodsku. Na žádost Jany Hojdové se o tomto souboru zmíním jen velmi stručně. Proto v přílohách nenajdeme ani žádnou fotografii ze života Haltravánku.

Soubor vznikl v roce 1974. Základní myšlenku položily tehdy osmileté děti budoucích vedoucích souboru Jany Hojdové a Marie Freiové – Martina Hojdová a Petr Frej, které v této době začaly navštěvovat hodiny hry na dudy v ZUŠ v Domažlicích. K tomuto nápadu se přidali i jejich mladší sourozenci Irena a Ivana Hojdovy, Lenka a Lída Freiovy. Poté se přidávali i jejich spolužáci. Během 10 let se Haltravánek rozrostl do tří oddělení ve třech věkových kategoriích. Celkový počet dětí v souboru vyrostl na 72.

Soubor si získal velkou oblibu. Za dobu své existence vystupoval na okresních i celostátních festivalech, několikrát vystupoval také v cizině. Natáčel pro rozhlas i televizi.

Autorkami pásem byly Jana Hojdová a Marie Freiová (bývalé učitelky Základní a Mateřské školy v Klenčí). Uvedu alespoň několik názvů zvykových pásem tohoto souboru – *Líto, líto, kdes tak dlouho bulo; Na pastvě; Hdy je zima mráz; Hajij, nynyj, má panenka; Hu panskýho dvora* a další. Soubor ukončil svoji činnost v roce 1987.

5.2 Drndálek

Tento dětský folklorní soubor působí v Klenčí (příloha IX). Soubor funguje při Masarykově základní škole – jedná se o zcela volitelný kroužek, je také zcela zdarma. V roce 2013 musel svoji činnost přerušit – soubor měl velmi málo členů. Pravidelně vystupoval především na Chodských slavnostech a folklorní slavnosti Výhledy. V následujících podkapitolách popíši historii i současnost tohoto dětského souboru.

161 Rozhovor: Jana Hojdová, 11. 9. 2014.

Drndálek si však nevede žádnou kroniku, ani záznamy o vystoupeních, proto jsem o pomoc požádala vedoucí souboru Alenu Foistovou, která mi poskytla cenné informace o souboru.

5.2.1 Historie souboru od počátku do současnosti¹⁶²

Soubor Drndálek vznikl na podzim roku 2002 na popud dosavadní vedoucí Aleny Foistové (učitelka Masarykovy základní školy). Před několika lety zde existoval dětský soubor (Haltravánek, viz 5.1), který v roce 1987 zanikl – proto bylo důležité tuto tradici obnovit. Ve spolupráci s klenečskou ZŠ a Jiřinou Holoubkovou byl založen dětský soubor Drndálek.

Byli osloveni žáci klenečské ZŠ. Přihlásily se děti téměř všech věkových kategorií, kromě žáků osmých a devátých tříd. Zkoušky probíhaly v místní lidové škole umění (pobočka ZUŠ Jindřicha Jindřicha Domažlice). Počet členů se pohyboval okolo 20 – deset tanečních párů¹⁶³. Věk dětí se pohybuje od šesti do deseti, případně jedenácti let.

Několik let jezdil Drndálek na soustředění s dětským postřekovským souborem na Babylonský srub. Účelem soustředění bylo secvičit všechna představení na Chodské slavnosti.

Od září roku 2013 však soubor není aktivní – důvodem je velmi malý počet zájemců, přihlásilo se pouze osm dětí. Alena Foistová svoji snahu ale nevzdává – soubor Drndálek se v nabídce zájmových kroužků objevuje i nadále.

Název *Drndálek* je odvozen od slova *drndat* – všechny děti neustále *drndaly* (povídaly). Byl velký problém je zklidnit jak při vystoupení, tak při zkouškách.

Za krátkou historii souboru se ve vedení vystřídali pouze tři vedoucí – Alena Foistová, Jiřina Holoubková a Josef Kuneš (nynější ředitel ZUŠ Jindřicha Jindřicha Domažlice; aranžmá pásem). Jiřina Holoubková později svoji činnost ve vedení souboru ukončila (přesný rok však není znám). Ve vedení tedy zůstala pouze Alena Foistová, která se starala o pěveckou, taneční a organizační část, a Josef Kuneš, který připravoval hudbu.

162 Rozhovor: Alena Foistová, 26. 8. 2014.

163 Raritou souboru je to, že několik let byl členem také hoch vietnamské národnosti, což působilo velmi netradičně.

Rozhovor: Alena Foistová, 26. 8. 2014.

5.2.2 Dudácká muzika dětského souboru Drndálek¹⁶⁴

Drndálek měl i svoji dudáckou muziku, kterou vám v této podkapitole představím.

Dudácká muzika vznikla při ZUŠ Jindřicha Jindřicha Domažlice – byla mezi povinnými předměty této školy. Muzika hraje v klasickém obsazení tří nástrojů – housle, dudy, klarinet. Za dobu existence souboru se v muzice vystříдалo několik hudebníků. V dnešní době zde působí Kateřina Karpíšková (housle), Jan Morysek (dudy) a Jiří Havrusevič (klarinet).

Protože dudácká muzika spadá pod základní uměleckou školu, svoji činnost v roce 2013 neukončila, funguje tedy dále.

5.2.3 Tvorba pásem dětského souboru Drndálek¹⁶⁵

Drndálek na svá vystoupení radil pásma, ve kterých se objevuje taneční i pěvecká složka. Tvorbou pásem se zabývala Alena Foistová (zpěv, tanec) i Josef Kuneš (hudba). Písňe byly čerpány ze zpěvníků Jindřicha Jindřicha a byly upraveny tak, aby byly vhodné pro děti. Tance byly vybrány dle zkušeností paní Foistové, která je zároveň členkou NSP více než 20 let.

Pásma jsou dlouhá 5 až 10 minut, záleží na tom, kolik je dohromady poskládáno písní. S nacvičováním nových pásem se začíná v září, na začátku školního roku. Jedno z prvních pásem se nazývalo *Hádání Postřekova a Klenčí*. S Drndálkem v tomto pásmu vystupoval postřekovský Dětský soubor. Další pásma jsou utvořena z písniček, které k sobě tematicky ladí.

5.2.3.1 Průběh vystoupení dětského souboru Drndálek

Jako ve všech souborech, i v Drndálku musí být děti na vystoupení dobře připraveny. Na daném místě musí být už nějakou dobu před vystoupením. Alena Foistová preferuje, aby se děti na místě rozezpívaly, popř. si zkusily své představení přímo na pódiu, a tím si vyzkoušely, na jakých místech budou stát a zároveň i to, jak je pódium prostorné.

Drndálek pravidelně vystupoval na vánočních koncertech v okolních mateřských školách, účastnil se vystoupení k mezinárodnímu dni žen v Klenčí a v Domažlicích, přehlídky dětských souborů (Domažlice, Postřekov, Klenčí a Mrákov), letní folklorní slavnosti Výhledy v Klenčí, vrcholem se staly Chodské slavnosti.

164 Rozhovor: Alena Foistová, 26. 8. 2014.

165 Rozhovor: Alena Foistová, 26. 8. 2014.

Soubor vystupoval také v zahraničí – v německém Waldmünchenu. Dělo se tak v rámci spolupráce Masarykovy základní školy a Základní školy ve Waldmünchenu. Za spřátelený soubor se dá považovat Dětský soubor z Postřekova, se kterým Drndálek několikrát vystupoval v pásmu *Hádání Postřekova a Klenčí*.

Zajímala jsem se také o cenu za jedno vystoupení. V drtivé většině soubor vystupoval zdarma – děti dostaly pouze občerstvení (džus či minerální vodu, sušenky). Pouze na Chodských slavnostech pobíral odměnu od dvou do čtyř tisíc korun – cena se pohybovala dle počtu jednotlivých vystoupení za den. Tyto peníze byly vloženy do obnovy krojů (děti se samozřejmě oblékají do tradičních hornochodských krojů).

5.2.4 Aktivní účast Drndálku na přípravě akcí v Klenčí pod Čerchovem¹⁶⁶

I dětský soubor se v době své aktivní činnosti zapojoval do příprav akcí. V případě Drndálku to byla aktivní účast na přípravě přehlídky dětských souborů, v případě, že se konala v Klenčí. Dále se zapojoval také do příprav školní akademie, kterou pořádá Základní škola v Klenčí.

Za největší úspěch souboru považuje Alena Foistová to, že svoji činnost udržel celých 12 let. V historii Drndálku najdeme i období, kdy procházel vystoupení za vystoupením.

Je naším přáním, aby Drndálek svoji činnost obnovil a i nadále rozvíjel, zprostředkoval, představoval a zachovával tradiční chodský folklór. Myslím, že je důležité, aby děti věděly, jaké bohatství se skrývá v chodské hudbě.

166 Rozhovor: Alena Foistová, 26. 8. 2014.

ZÁVĚR

V této práci bylo cílem podat ucelenou informaci o národopisných souborech horního Chodska, a seznámit tak veřejnost s historií a současností těchto národopisných souborů. Jedná se o historii a současnost Národopisného souboru Postřekov (jeden z nejstarších souborů v České republice), postřekovského Dětského souboru, mužského pěveckého sboru Haltravan z Klenčí a dětských souborů z Klenčí – Haltravánek (svoji činnost ukončil v roce 1987) a Drndálek (svoji činnost přerušil v roce 2013).

Pramenů pro takto zaměřenou práci mnoho nenajdeme – ucelené publikace o hornochodských souborech v podstatě neexistují (lidé bez vztahu k této oblasti se budou národopisu horního Chodska jen těžko věnovat). Musela jsem tedy pátrat v místních knihovnách, muzeích, pozorně pročítat články vycházející v místních zpravodajích. Vycházela jsem především z článků vydaných v Postřekovském zpravodaji, rozhovorů se samotnými členy a vedoucími jmenovaných souborů a také z kroniky mužského pěveckého sboru Haltravan z Klenčí. Za nejdůležitější z těchto zdrojů považuji rozhovory se členy souborů. Doufám, že tato práce přinese aktuální informace o činnosti hornochodských souborů.

Dle dostupných informací je zřejmé, že všechny výše popsané soubory spolu buď spolupracovali, nebo spolupracují dodnes. Neexistuje mezi nimi žádná rivalita, a to právě díky společným cílům a činnostem.

V prvních kapitolách jsem se zabývala stručným popisem historie Chodska, Postřekova a Klenčí pod Čerchovem. Poté jsem přešla k popisu chodské lidové hudby (ve stručnosti jsou zde sepsána i jména významných sběratelů chodského folklóru), dále k popisu hornochodských (tzv. postřekovských) krojů a tanců. Dále je již práce zaměřena na jednotlivé národopisné soubory této oblasti.

Cílem všech těchto souborů je zachovávat, obnovovat autentický chodský folklór a v nezměněné podobě ho představovat svému okolí. Pásma souborů jsou velmi pestrá, atraktivní. Na svá vystoupení se oblékají do hornochodských ženských i mužských krojů (výjimku tvoří pouze Haltravan, který si při méně neoficiálních vystoupeních obléká civilní oblečení). Dozvěděli jsme se také, odkud umělečtí vedoucí čerpají inspiraci při tvorbě pásem. V práci jsem zachytila i tradiční vystoupení těchto čtyř souborů, kterých se každoročně účastní, v případě Haltravánku a Drndálku účastnily. Cíl bakalářské práce tedy považuji za splněný.

Myslím, že v dnešní době zájem o folklór jako takový upadá. Přesto všechno se tyto soubory snaží dál zachovat tradice, kroje, písně, tance a předávat je dál svému okolí.

Nezbývá nám nic jiného, než doufat, že soubory z horního Chodska budou ve své práci i nadále pokračovat. Oceňuji snahu a nadšení pro práci s dětmi – vychovávají si tak své budoucí nástupce. Doufejme, že jména těchto souborů uslyšíme i v budoucnosti.

RESUMÉ

Chodsko má velkou folklorní tradici. Chodové jsou na své písně, tance, kroje, tradice a zvyky velmi hrdí. Svoji ojedinelost se snaží zachovávat i v dnešní době.

Pro Chodsko je tedy velkou ctí, že zde působí soubory jako Národopisný soubor Postřekov, postřekovský Dětský soubor, mužský pěvecký sbor Haltravan Klenčí. Donedávna zde působil dětský soubor Haltravánek a Drndálek z Klenčí pod Čerchovem. Vystoupení těchto souborů jsou velmi atraktivní jak pro „obyčejné“ publikum, tak pro zájemce a znalce folklóru – svá pásma předvádějí na mnoha mezinárodních zahraničních i českých festivalech, ve kterých nám představují nejrůznější tance i písně z horního Chodska (mnoho písní je zachyceno také na CD, které NSP a Haltravan nahrály a vydaly). Charakteristikou jednotlivých složek hornochodského folklóru jsem se zabývala v jednotlivých kapitolách.

Obdivuji snahu a píli výše zmiňovaných souborů – tato práce je velmi složitá, členům těchto skupin zabírá mnoho času. Zároveň je práce v souboru velmi kreativní, užitečná, inspirující a důležitá. Vždyť bez těchto nadšenců by dnešní generace nevěděly, jaké umělecké bohatství se v chodském folklóru skrývá.

Věřím tomu, že soubory budou nacházet i nadále své příznivce a hornochodský folklór díky těmto národopisným skupinám neupadne v zapomnění.

Chodsko enjoys a strong folk tradition. The Chods are particularly proud of their songs, dances, costumes, traditions and customs. Hence they try to preserve this uniqueness also today.

The existence of ensembles such as Národopisný soubor Postřekov, Dětský soubor Postřekov choir and Haltravan male voice choir is thus a great honour for the Chodsko region. Children's choirs Haltravánek and Drndálek from Klenčí pod Čerchovem were performing here not long ago. Both common audiences and folklore experts find the performances of these choirs spectacular. They are shown at many international and Czech festivals presenting various dances and songs of upper Chodsko. Many of the songs are recorded and released on CDs by NSP and Haltravan. The individual aspects of upper Chodsko folklore are the subject of previous chapters.

The above mentioned ensembles have my respect for their effort and diligence – their commitment is great though time demanding. At the same time it is creative, helpful,

inspirational and vital. Not having these enthusiasts the recent generations would not learn about the art riches of Chodsko folklore.

I believe that these ensembles will find their favourers in the future and thus the upper Chodsko folklore will never sink into oblivion.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Knihy a brožury:

BAIER, Vladimír. *Český les. Dudácká hudba a zpěváci na Domažlicku*. Vydání první.

Praha: Nakladatelství Miloš Uhlíř – Baset, 2005, str. 641.

BLÁHA, Zdeněk. *Tance z Postřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. ISBN 80-900245-2-1.

BONUŠ, František. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová taneční kultura*. 1. vydání.

Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

Brožura *Klenčí pod Čerchovem*, Knihovna městyse Klenčí pod Čerchovem, přesný datum vzniku brožury není znám, odhadem rok 2000.

HERDEN, Jaroslav. *HUDBA pro děti*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

JANEČEK, Petr. *Folklor atomového věku*. Praha: FHS UK, 2011. ISBN 978-80-87398-11-1.

JINDŘICH, Jindřich. *Chodsko*. 1. vydání. Praha: Československá akademie věd, 1956.

JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník, 1.-5. díl*. Druhé, opravené vydání.

Kdyně: Okresní osvětový spolek v Kdyni, 1926.

JINDŘICH, Jindřich. *JINDŘICHŮV CHODSKÝ ZPĚVNÍK, VI. díl*. Domažlice: vydal

Jindřich Jindřich, 1923. Kdyně: Okresní osvětový spolek v Kdyni.

MIŠUREC, Zdeněk. *Západočeská vlastivěda. Národopis. Lidová píseň a hudba*. 1. vydání.

Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990. ISBN 80-7088-027-9.

PECHÁČEK, Stanislav. *Lidová píseň a sborová tvorba*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství

Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-2340-5 (online: pdf).

ŠVAČINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990.

VOLFÍK Václav, FRIŠ František, brožura *Historie obce POSTŘEKOV 1325 – 2013*.

ZUBER, Radek. *BÁLOVÁ SEZÓNA 2013*. *Postřekovský zpravodaj*, 2012, prosinec.

ZUBER, Radek. *Masopust se blíží*. *Postřekovský zpravodaj*, 2012, leden.

ZUBER, Radek. *Národopisný soubor Postřekov a Dětský soubor Postřekov*. *Postřekovský zpravodaj*, 2013, červenec.

Internetové zdroje:

Autor neznámý. *Alois Jirásek*[online].[5. 10. 2014]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Alois_Jir%C3%A1sek

Autor neznámý. *Folklór*[online]. [14. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Folk%C3%B3r>

Autor neznámý. *Folklór*[online]. [26. 2. 2015]. Dostupné z:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Folk%C3%B3r>

Autor neznámý. *František Bonuš*[online]. [11. 10. 2014]. Dostupné z:

http://search.mlp.cz/cz/osoba/bonus-frantisek/31845/#!/ak_od=key-eq:31845&ak_o=key-eq:31845

Autor neznámý. *Jan Vrba*[online]. [10. 10. 2014]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Vrba_%28spisovatel%29

Autor neznámý. *Jindřich Šimon Baar*[10. 10. 2014]. [online]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Jind%C5%99ich_%C5%A0imon_Baar

Autor neznámý. *Kdo jsme!*[online]. [10. 10. 2014]. Dostupné z: <http://www.chodovia.jz.cz/>

Autor neznámý. *Lidová hudba*[online]. [2. 2. 2015]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Lidov%C3%A1_hudba

Autor neznámý. *O NÁS*[online]. [1. 9. 2014]. Dostupné z:

<http://www.posumavskadudacka.cz/page7.htm>

Autor neznámý. *Masopust v Klenci po 35 letech*[online]. [28. 8. 2014]. Dostupné z:

<http://www.klenci.cz/masopust-v-klenci-po-35-letech/gs-4192/p1=14741>

Autor neznámý. *Pučelíková, Milada, 1905-1962 mzk 2002144831*[online]. [11. 10. 2014].

Dostupné z:

<http://opac.nm.cz:8080/opacnm/authorities/236921;jsessionid=8830439BEECBF98D368B515BB173B9CF>

Autor neznámý. *1.4 Folklorismus*[online]. [14. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=68>

BAUEROVÁ, Helena. *Masopust v Postřekově: Nejlepší je nevystřízlivět*[online]. [26. 8.

2014]. Dostupné z: http://domazlicky.denik.cz/kultura_region/masopust-v-postrekove-nejlepsi-je-nevystrizlivet-20130209.html

JANOVEC, Miroslav. *České dudy – chodské dudy*[online]. [16. 10. 2014]. Dostupné z:

<http://www.ceske-dudy.eu/inpage/co-jsou-dudy/>

LEŠČÁK, Milan. *folkloristika*[online]. [14. 1. 2015]. Dostupné z:

<http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=5090>

ŠEBEK, Stanislav. *Skladatel Josef Thums: Mladí k dechovce zase najdou cestu, věřím tomu*[online].[1. 9. 2014]. Dostupné z: [://www.denik.cz/hudba/skladatel-mladi-k-dechovce-najdou-cestu-20130128-wgv3.html](http://www.denik.cz/hudba/skladatel-mladi-k-dechovce-najdou-cestu-20130128-wgv3.html)

ŠIMANDL, Miroslav. *Zdeněk Bláha, který nestárne...*[online].[11. 10. 2014]. Dostupné z: <http://lidovepisne.cz/zdenekblaha8001.html>

ULRYCHOVÁ, Marta. *Masopust v Postřekově*[online].[26. 8. 2014]. Dostupné z: <http://www.folklorweb.cz/clanky/20070416.php>

ZAPLETAL, Miloš. *Martin Zeman a jeho písňové sběry z hlediska modality a diatonické flexe*[online].[20. 2. 2015]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/207024/ff_b/Zeman_hornacke_pisne.txt

Kroniky:

ŠŤASTNÝ, Jindřich. *Haltravan 1984-2013*. Klenčí pod Čerchovem, 2004.

Rozhovory:

Rozhovor: Petr Buršík, 8. 7. 2013.

Rozhovor: Petr Buršík, 20. 8. 2013.

Rozhovor: Petr Buršík, 3. 11. 2013.

Rozhovor: Petr Buršík: 16. 11. 2013.

Rozhovor: Alena Foistová, 26. 8. 2014.

Rozhovor: Haltravan, 21. 3. 2014.

Rozhovor: Jana Hojdová, 11. 9. 2014.

Rozhovor: Jiřina Holoubková, 19. 10. 2013.

Rozhovor: Antonín Kuželka, 25. 10. 2013

Rozhovor: Marie Langová, 6. 8. 2014.

Rozhovor: Pavel Soukup, 28. 8. 2014.

Rozhovor: Jana Zuberová, 16. 11. 2013.

Rozhovor: Radek Zuber, 4. 12. 2013.

Rozhovor: Radek Zuber, 16. 11. 2013.

Rozhovor. Radek Zuber, 23. 7. 2014.

Diplomové práce:

- KOVAČIČOVÁ, Lucie. *Lidová próza, píseň, hudba a taneční kultura Chodska*. Plzeň: 2005. 48. Bakalářská práce. ZČU, Fakulta filosofická, Katedra filosofie.
- KRUTINOVÁ, Anna. *Historie Postřekova od II. poloviny 19. stol. do současnosti*. Plzeň, 1968.70. diplomová práce. ZČU, Pedagogická fakulta, Katedra historie.
- KYTNEROVÁ, Šárka. *Harmonizace lidových písní u lidových souborů*. Brno, 2010.66. diplomová práce. Masarykova Univerzita v Brně, Pedagogická fakulta, Katedra hudební výchovy.
- NOHAVCOVÁ, Pavlína. *Kostel sv. Martina v Klenčí*. Domažlice, 1997. 43. SOČ. GJŠB.

Foto:

- Osobní archiv rodiny Šleisovy z Postřekova.
- Osobní archiv Radka Zuberu z Postřekova.
- JINDŘICH, Jindřich. *JINDŘICHŮV CHODSKÝ ZPĚVNÍK, 1. díl*. 4. vydání. Domažlice: vydal Jindřich Jindřich, 1974.
- JINDŘICH, Jindřich. *JINDŘICHŮV CHODSKÝ ZPĚVNÍK, V.-VII. díl*. Domažlice: vydal Jindřich Jindřich, 1929.
- JINDŘICH, Jindřich. *Jindřichův chodský zpěvník, díl VIII*. I. vydání. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, n. p., 1955.
- SVAČINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990.
- ŠŤASTNÝ, Jindřich. *Haltravan 1984-2013*. Klenčí pod Čerchovem, 2004.

SEZNAM PŘÍLOH

- I. Muzikantské příhody
- II. Partitura skladeb pro malou selskou muziku
- III. Píseň „Červená růžičko“
- IV. Rukávcový kroj
- V. Mužský kroj
- VI. Národopisný soubor Postřekov
- VII. Dětský soubor z Postřekova
- VIII. Mužský pěvecký sbor Haltravan Klenčí
- IX. Drndálek z Klenčí

PŘÍLOHY

I. Muzikantské příhody¹⁶⁷Dobrá rada

To byli dva radoncký sedláci Honda a Kuba. Hondzovi stunála kráva. Toceví, Honda byl lachtavýj na kryjar, nechtil volát zdvířecího dochtora z města, tak de ke Kubovi, von ml čhalupu hned bedle, ha poudá mu:

"Ty, Kube, tobě stunála kráva, veí?"

"Jou", poudá Kuba, "stunála".

"Ha cák si jí dával?"

"Mazal sem jí vemíčko petrolou."

Hondza šel demů ha teký mazal krávě vemíčko petrolou, ha třetí den kráva pošla. De Hondza ke Kubovi ha poudá mu:

"Ty, Kube, mazal si vopravdu tý krávě vemíčko petrolou?"

"Mazal, japa bych nemazal", poudá Kuba.

"Safra, habych neklil, já teký, ha vona mně pošla."

Poudá Kuba: "Dyk mně teký!"

Potřekovcký lychtář

Za starodávna mlí v Potřekově lychtáře. Bul to člověk vlídnyj, pořádnýj ha úchyj jako beránek, dvír ml pěknýj, peněz dost, hale jedna chyba bula: lychtář bul taková měkota, žádnýj muskyj. Zato ženu ml zlou, haž bůh brání. Celyj den jenom křičla ha nadávala. Niħdo se proto nemoh divit, hdyž se ve vsi smilí, že ve vobecním Vyjboru má slovo ne lychtář, hale huřatá lychtářka.

Jednou se v Potřekově pohádali dva sedláci ha toceví, hned na lychtáře, haby je rosoudil.

"Tak mluv", poudá lychtář tomu prvínmu, říkali mu šecko Matij. Ha ten hned spustil, ha zle nadával na Kubu. Tak říkali tomu druhýmu. Lychtář poslouchál, kyjbál hlavou a hdyž Matij přestál, poudá:

"Matij, máš pravdu!"

Toceví, to Kubu dohřálo, že lychtář dává za pravdu Matijovi, tak spustil teký zvostra ha šechnu vinu sváděl na Matije. Lychtář poslouchál, poslouchál ha začal hlavou teký kyjbát, ha hdyž bul Kuba hotov, poudá:

"Kube, máš pravdu!"

V sencí hu kamen stála lychtářka. Hdyž slyšila, kerak lychtář dává za pravdu i Kubovi, vjela do ní zlost ha začla křičít:

"Japa to soudíš, ty habale? Cák můžou mít vobá pravdu?"

Lychtář se zaškrabal za hučem, zakyjbál zas hlavou ha poudá lychtářce:

"Inu, Káče, ty máš teký pravdu!"

167 SVAČINA, Rudolf. *Dudáci a dudácká muzika na Chodsku*. Domažlice: Okresní národní výbor v Domažlicích, 1990, str. 93.

II. Partitura skladeb pro malou selskou muziku¹⁶⁸

66

Pstříkovo vedka-nes

Pstřek koráček

168 BLÁHA, Zdeněk. *Tance z Pstřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska a RkOÚ Domažlice, 1995. ISBN 80-900245-2-1, str. 66, 67.

III. Píseň „Červená růžičko“

21

3.

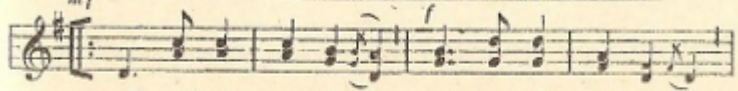
Andante cantabile.

mp

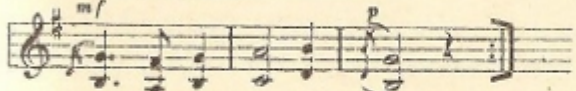
1. Čer-ve-ná rů-ží - čko, proč se ne-ro-zví - jíš?

mf

proč ty k nám, muj chlapše, proč ty k nám, muj chlapše,

mf

proč ty k nám ne-cho - diš?

2. [: Hdybych já k vám chodil, ty by si plakála, :]
[: červeným šátečkem, červeným šátečkem voči hutirála. :]
3. [: Proč bych já plakála, hdyž mne nic neboli, :]
[: mjlilovali sme se, mjlilovali sme se jako dva holubi. :]
4. [: Jako dva holubi, jako dje herličky, :]
[: (já sem tě dávala, já sem tě dávala), hupřimné hubičky. :]
[: (dávali sme sobě, dávali sme sobě),
5. [: Hupřimné hubičky, falešná tvá láska, :]
[: neburu tě věřit, neburu tě věřit, haž bure vohláška. :]
6. [: Haž bure vohláška na mrákovský faře, :]
[: tenkrat buru říkát, tenkrat buru říkát tvýmu bratru švakře. :]
7. [: Tvýmu bratru švakře, tvý mace paňmámo, :]
[: buru jí libávat, buru jí libávat ruce každý ráno. :]
8. [: Ruce každý ráno, nohy každýj večer, :]
[: ha to šeko pro to, baby každýj veděl, že si ty {k nám rád šel.} :]
[: {muj přece.} :]

(V rukopise mnoho dalších textů.)

2

169

13.

Andante cantabile.

1. Čer-ve-ná rů-ži-čko, proč se ne-ro-zví-jíš,
sosten.

proč ty knám, muj chlap-še, proč ty knám ne-cho-díš? —

Štředisková knihovna
Klančí pod Čerchovem

Dohra: *Allegretto scherzando e staccato.*

Hajt je to tak, ne-bo tak, z ru-ka - ji - ce nej-ni ka-bát,

hajt je to tak, ne-bo tak, z be-stý nej-ni frak!

2. Hdyby já k vám chodíl, ty by si plakála,
s červeným šátečkem voči hutírála.

Hajt je to tak, nebo tak, z rukajice nejni kabát,
hajt je to tak, nebo tak, z besty nejni frak!

Další sloky 3.—8. u č. 3. I. Vynechají se obě repetice i opakování slov u dolního řádku a přidá se u každé sloky: „Hajt je to tak . . .“

170

15.
Nahorů

Andante sostenuto
p

1. Čer-ve-ná rů-žič-ko, proč se ne-roz-ví-jíš?

mf Čer-ve-ná rů-žič-ko, proč se ne-roz-ví-jíš?

Lento
f
m proč se ne-roz-ví-jíš?

2. [: Proč ty k nám, můj chlapče, proč ty k nám nechodíš? :] proč ty k nám nechodíš?
3. [: Hdyby já k vám chodil, ty bysi plakála. :] ty bysi plakála.
4. [: Červeným šátečkem vočí hutřála. :] vočí hutřála.
5. [: Proč by já plakála, hdyž mně nic nebolí? :] hdyž mne nic nebolí.
6. [: Mjiluváli sme se jako dvě holubji. :] jako dvě holubji.
7. [: Jako dvě holubji, jako dje herlíčky. :] jako dje herlíčky.
8. [: Dávali sme sobje hupfímný hubjíčky. :] hupfímný hubjíčky.

(Srov. s č. 3. I., 105. III., 13. VI., 251. VIII.)

IV. Rukávový kroj¹⁷²

172 Osobní archiv rodiny Šleisovy z Postřekova.

V. Mužský kroj¹⁷³

173 Osobní archiv Radka Zuberu z Postřekova.

VI. Národopisný soubor Postřekov¹⁷⁴

174 Osobní archiv Radka Zuberá z Postřekova.

VII. Dětský soubor z Postřekova¹⁷⁵

175 Osobní archiv Radka Zuberá z Postřekova.

VIII. Mužský pěvecký sbor Haltravan Klenčí¹⁷⁶

176 ŠŤASTNÝ, Jindřich. *Haltravan 1984-2013*. Klenčí pod Čerchovem, 2004.

IX. Drndálek z Klenčí¹⁷⁷

177 Osobní archiv rodiny Šleisovy z Postřekova.